

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kun huoli herää...
Varhaiskasvattajien toiminta huolen herätessä
Hyvinkään kaupungin päiväkodeissa
Karhunen, Jenni

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kun huoli herää...
Varhaiskasvattajien toiminta huolen herätessä
Hyvinkään kaupungin päiväkodeissa

Jenni Karhunen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2016

Jenni Karhunen

Kun huoli herää... Varhaiskasvattajien toiminta huolen herätessä Hyvinkään kaupungin päiväkodeissa

Vuosi 2016 Sivumäärä 76

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaa lapseen liittyvän huolen herätessä. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Hyvinkään kaupunki. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa varhaiskasvattajien toiminnasta lapseen liittyvän huolen herätessä sekä varhaiskasvattajien näkemyksiä yhteistyöstä matalan kynnyksen palvelupisteen, Nopsan, kanssa. Opinnäytetyössä selvitettiin myös huolen puheeksiotto -menetelmän käyttöä ja siihen liittyviä vastuita.

Opinnäytetyössä käsitellään varhaista puuttumista, huolen heräämistä, huolen puheeksiottoa sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillista koulutusta. Varhaiskasvatuksessa työskentelee ammattikorkeakoulun, yliopiston sekä toisen asteen käyneitä varhaiskasvattajia. Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaa selvitettiin strukturoidun kyselylomakkeen avulla. Aineiston keruu suoritettiin E-lomakkeella huhti-toukokuun 2016 aikana. Aineisto analysoitiin SPSS-tilastointiohjelmalla sekä sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Tutkimuksen vastausprosentti oli 23,7 (N=83).

Opinnäytetyön tulosten mukaan varhaiskasvattajien huolen puheeksiottaminen etenee huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti, huolista keskustellaan, huolen vyöhykkeitä käytetään ja ennen kaikkea asioita nostetaan esille. Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen työntekijät pitävät tärkeänä valmistautua huolen puheeksiottamiseen.

Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen työntekijät eivät kokeneet yhteistyötä Nopsan kanssa selkeäksi eivätkä riittäväksi. Vastaajista yllättävän suuri osa koki tarvitsevänsä enemmän tietoa Nopsan toiminnasta. Opinnäytetyön tulokset eivät ole yleistettävissä laajemmin, mutta ne voivat toimia suuntaa antavana pohjana varhaiskasvattajien työnkehittämiselle ja jatkotutkimuksille.

Asiasanat: varhainen puuttuminen, huolen herääminen, huolen puheeksiotto, varhaiskasvatus

Jenni Karhunen

"Wake up concerns..." How employees in early childhood education work when they have concerns about children in Hyvinkää

Year	2016	Pages	76
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to collect information about how employees in early childhood education work when they start to worry about the children. The aim of this thesis was to produce information on what professionals in early childhood education do when they have concerns about child welfare. The thesis also examined how professionals in early childhood education use speaking methods in connection with their specific concerns as well as their overall concerns relating to exposure of information. The aim was also to produce information as to how employees see cooperation with Nopsa and how it is working. Nopsa is a low-threshold service point in Hyvinkää. The thesis was requested by the city of Hyvinkää.

The thesis is related to themes such as early intervention, early childhood education and the method of speaking relating to their concerns. Also vocational training for early childhood education workers is one specific subject in this thesis. It also covers people in early childhood education who have graduated from Universities of Applied Sciences, Universities and vocational schools. The thesis was carried out using quantitative research with a structured questionnaire. Material was collected via E-form during April and May 2016 and the data was analysed using SPSS-statistical software and content analysis method. The survey response rate was 23.7 (N = 83).

According to the results of the thesis the early childhood education workers handle their concerns in accordance with the appropriate method. Concerns are being discussed and concerns about zones have been made and above all issues are being raised in conversations. Based on the results of the thesis, employees in early childhood education see that it is important to prepare for conversation when talking about their concerns.

Based on the results, employees in early childhood education do prepare before speaking about their concerns with parents. Employees experiences are that co-operation with Nopsa is not clear. It has also been commented on that there is not enough co-operation between kindergartens and Nopsa. Surprisingly many of the respondents felt that they needed more information on the activities of Nopsa. The results of this thesis cannot be generalized for a wider audience, but they can serve as the basis for use in the development of the early childhood education field and also graduate studies.

Keywords: early intervention, bringing up the concerns, early childhood education

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tausta ja tarve	7
3	Ehkäisevä varhaiskasvatus	9
3.1	Varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa	10
3.2	Huolen puheeksiottaminen	11
3.3	Huolen vyöhykkeet	14
4	Varhaiskasvatuksen työntekijät	16
4.1	Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillinen osaaminen	17
4.2	Varhaiskasvattajien koulutustaustat	18
4.2.1	Lastentarhanopettajien koulutus	18
4.2.2	Lastensuojelun huomiointi lastentarhanopettajien koulutuksessa	21
4.3	Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	22
5	Tutkimuksen toteutus	24
5.1	Tutkimuskysymykset	24
5.2	Tutkimusmenetelmä	25
5.3	Tutkimuksen aineistonkeruu ja kohderyhmä	26
5.4	Tutkimuksen toteutus ja aikataulu	27
5.5	Aineiston analysointi	28
6	Kyselyn tulokset	30
6.1	Tutkimukseen osallistuneiden kuvaus	30
6.2	Huolen herääminen ja valmistautuminen huolen puheeksiottamiseen	33
6.3	Huolen puheeksiottaminen	36
6.4	Vastuisiin liittyvät kysymykset	39
6.5	Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät kysymykset	43
6.6	Koulutukseen liittyvät kysymykset	46
6.7	Caseen liittyvät kysymykset	48
7	Päätelmät	51
7.1	Johtopäätökset ja kehitysehdotukset	51
7.2	Kyselytutkimuksen eettisyys	54
7.3	Tutkimuksen luotettavuus	55
8	Pohdinta	57
	Lähteet	59
	Kuviot	64
	Taulukot	65
	Liitteet	66

1 Johdanto

Harjoittelujakso sosiaalitoimessa sai minut pohtimaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä. Keskustelut sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kanssa synnyttivät ajatuksia yhteistyön kehittämisestä. Kehittämistä ei kuitenkaan voida lähteä tekemään ilman, että nykyiset toimintatavat on selvitetty. Näistä ajatuksista syntyi tämä opinnäytetyö.

Opinnäytetyöni keskiössä on varhainen puuttuminen katsottuna varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Monenlaiset uhkat varjostavat perheiden elämää. Vanhemmuuden tukeminen, lapsen edun pohtiminen sekä perheiden ongelmien selvittely ovat arkipäivää päiväkodeissa. (Hintikka 2010, 2.) Valtakunnallisesti varhaisen puuttumisen hanke käynnistyi Stakesin ja Lastensuojelun keskusliiton yhteistyönä 2000-luvun alussa tavoitteena löytää ratkaisuja vanhemmuuden ongelmiin ja lasten oletetun pahoinvoinnin mittaamiseen ja hoitamiseen. Varhainen puuttuminen kertoo välittämisestä, se on selkeä osoitus aidosta huolenpidosta ja välittämisen kulttuurista. Tavoitteena varhaisen puuttumisen hankkeella on ollut kulttuurinen muutos, jossa puuttumisesta vallitsisi laaja yhteisymmärrys perheiden ja lasten kanssa töitä tekevien välillä ja lasten asiat olisivat kaikkien yhteisiä asioita. (Hintikka 2010,2; Avoimuutta arkeen 2007, 8-18.)

Varhaisen puuttumisen käytännöt toimivat parhaiten keskusteleavassa ilmapiirissä. Varhaista puuttuminen on silloin, kun asiaan reagoidaan ensimmäisten oireiden perusteella. Varhaisessa puuttumisessa joku havaitsee tilanteen ja ottaa sen esille. Tällöin asiaan puututaan ennen kuin tilanne muodostuu vaikeammaksi. (Avoimuutta arkeen 2007, 8.) Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaa tilanteissa, joissa huoli lapsesta on herännyt. Puhutaan siis varhaisen puuttumisen toteutumisesta Hyvinkään varhaiskasvatuksessa.

Laadukas varhaiskasvatus edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään kaikkien lasta ja perhettä palvelevien verkostojen kanssa. Tällaisen yhteistyön keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.) Varhaiseen puuttumiseen liittyvät läheisesti huolen puheeksiotto sekä huolen vyöhykkeet. Työntekijän tehtävänä on ottaa huoli puheeksi mahdollisimman kunnioittavasti. Puheeksiottamisessa työntekijä pyytää apua huolensa vähentämiseksi ja asiakkaan tukemiseksi. Huolen vyöhykkeistön avulla työntekijän on mahdollista jäsentää ja tutkia tilanteesta nousutta huolta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyttä sekä lisävoimavarojen tarpeita (Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen 2016.) Huolen vyöhykkeissä on kyse intuitiivisen tunteen ja moraalisen päättelyn purkamisesta sanoiksi, jota työntekijä kokee suhteessa asiakkaaseen sekä palvelujärjestelmän mahdollisuuksiin auttaa häntä (Satka 2009, 20).

Opinnäytetyössäni selvitan huolen puheeksiotto -menetelmän sekä huolen vyöhykkeiden käyttöä Hyvinkään varhaiskasvatuksessa.

Päivähoitohenkilöstön kelpoisuuksista on säädetty laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Yleisimmät tutkinnot päivähoitossa työskentelevillä ovat lastentarhanopettajan ja lähihoitajan tutkinnot. (Päivähoidon koulutus 2016.) Varhaiskasvatuksessa kasvattajilta edellytetään vahvaa kastatustietoisuutta, kasvattajan on tehtävässään ja toimissaan oltava tietoinen siihen liittyvistä vastuista, velvollisuuksista ja oikeuksista (Lundán 2009, 11). Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsittelen varhaiskasvatuksen työntekijöiden koulustaustaa lastensuojelun näkökulmasta.

Varhaiskasvattajat törmäävät aika ajoin huolta aiheuttaviin asioihin, esimerkiksi lapsen poikkeukselliseen käytökseen tai vanhempien jaksaminen. On tärkeää, että varhaiskasvattajilla on hyvät tiedot eri yhteistyötahoista, jos jokin asia lapsessa askarruttaa. Näen yhteistyökyvyn varhaiskasvattajan tärkeänä ominaisuutena, varsinkin silloin kun toimitaan lapsen ja perheen hyväksi. Opinnäytetyötäni ohjailee kiinnostukseni varhaiskasvattajien toimintaan huolta herättävissä tilanteissa sekä siihen, miten varhaiskasvattajien ja matalan kynnyksen palveluiden välinen yhteistyö toimii. Ajattelen, että kun toimitaan moniammatillisesti yhteistyössä, saadaan lapselle ja perheelle paras mahdollinen apu.

2 Tausta ja tarve

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa Hyvinkään varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintatavoista lapseen liittyvän huolen heräämisen jälkeen. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan välisestä yhteistyöstä. Nopsa toimii Hyvinkäällä yhteydenottokanavana lapsiin liittyvissä asioissa. Nopsa tekee palvelutarpeen arvioinnin perheen tilanteesta ja kartoittaa perheelle sopivan palvelun. (R. Peltonen-Hietämäki, haastattelu 24.4.2016.) Lähtökohtana opinnäytetyölle oli kartoittaa varhaiskasvattajien tietämystä ja toimitapoja sen jälkeen, kun heillä on herännyt huoli lapsesta.

Opinnäytetyön aihe syntyi kiinnostuksesta perehtyä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliin yhteistyöhön ja sen toimivuuteen. Ollessani alkuvuodesta 2016 työharjoittelussa lastensuojelun tehostetussa perhetyössä pohdin, miten linkittää varhaiskasvatus ja lastensuojelu toisiinsa. Harjoittelun päätyttyä otin yhteyttä Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuskoordinaattoriin ja keskustelimme erilaisista tutkimuksellisista aiheista. Päädyimme selvittämään varhaiskasvattajien toimintaa huolen herätessä ja linkittämään siihen myös Nopsan toimintaa.

Vastaavia selvityksiä ei ole aiemmin tehty Hyvinkäällä, ja se tuki opinnäytetyön aihetta sekä tarvetta selvityksen tekemiselle. Vastaavia asioita on tutkittu muualla Suomessa ja niistä saatujen tulosten valossa ajattelin, että asian selvittäminen olisi kiinnostavaa ja tarpeellista Hyvinkäällä. Hiljattain päivitetty sosiaalihuoltolaki sekä siihen liittyen uudistetut toimintatavat myös varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun väliseen yhteistyöhön liittyen toimivat tausta-ajatuksina tälle opinnäytetyölle (Alila, Eskelinen, Estola, Kahiluoto, Kinon, Pekuri, Polvinen, Laaksonen & Lamberg 2014). Lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsa on toiminnut yhteydenottokanavana Hyvinkäällä noin vuoden eikä toiminta ole vielä vakiintunut (R. Peltonen-Hietamäki, haastattelu 24.4.2016). Hallituksen kärkihankkeisiin kuuluu niin varhaiskasvatukseen jalkautuvia palveluita kuin matalan kynnyksen palveluiden verkostoitumistakin (Kalmari 2016, 13-15). Osaltaan tästä opinnäytetyöstä saatuja tietoja voidaan käyttää myös Hyvinkään kaupungin palveluiden toiminnan kehittämiseen.

Matalan kynnyksen palveluilla pyritään tavoittamaan ne asiakkaat, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Matalan kynnyksen palveluilla pyritään siihen, ettei kukaan jäisi palvelujärjestelmän ulkopuolelle, palveluilla lisätään etenkin kaikista vaikeimmin tavoitettavien henkilöiden ja ryhmien sosiaalista osallisuutta. Esimerkiksi lapsiperheille tarjotaan matalan kynnyksen palveluista tukea eri kehitysvaiheisiin. Matalan kynnyksen palveluiden yleisimpiin kriteereihin kuuluvat esimerkiksi palvelujen maksuttomuus, anonyyminä asioinnin mahdollisuus sekä asiointi ilman ajanvarausta, lähetettä tai palveluseteliä. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1-4.) Edellä mainitut kriteerit toteutuvat matalan kynnyksen palvelupiste Nopsassa.

Huolen puheeksiottaminen on tapa ottaa huolestuttava asia puheeksi toista loukkaamatta. Huoli otetaan puheeksi toista kunnioittavalla tavalla. Huoli puheeksi -menetelmän avulla oma huoli otetaan esiin ja pyydetään apua sen huojentamiseen. Työntekijä, joka lähestyy huoltajia huoltaan ilmaisten ja yhteistyöhön pyytäen, avaa keskustelun sen sijaan että määrittelisi tilanteen toisten puolesta. Huoli puheeksi -menetelmässä ei ole kyse tekniikasta vaan suhteiden muutoksesta. Aidosti ja vilpittömästi apua pyytävä ja yhteistyötä ehdottava työntekijä näyttää ja kuulostaa erilaiselta kuin arvosteleva ja ongelmia korostava työntekijä. (Huolen puheeksi ottaminen 2014.)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL) on kouluttanut kuntiin paikallisia puheeksiottamisen kouluttajia, jotka kouluttavat henkilöstöä omissa kunnissaan (Huolen puheeksi ottaminen 2014). Hyvinkään kaupungilla on kolme ”Huoli puheeksi”-kouluttajaa, jotka ovat kouluttaneet kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville Huoli puheeksi -menetelmän. Huoli puheeksi -kouluttajat työskentelevät tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa ja lapsiperheiden palveluissa. Huoli puheeksi -menetelmän ohella koulutuksissa on käsitelty myös Huolen vyöhykkeitä. (R. Peltonen-Hietamäki, haastattelu 24.4.2016.)

Opinnäytetyön tutkimuksen avulla on tarkoitus tuottaa tietoa siitä, kuinka hyvin huolen käsittelemiseen ja puheeksiottamiseen liittyvät menetelmät ovat varhaiskasvatuksen työntekijöiden käytössä. Opinnäytetyön tutkimuksen avulla halusin selvittää varhaiskasvattajien tietämystä kyseisistä menetelmistä. Kyselyn lopputuloksia on tarkoitus hyödyntää Huoli puheeksi -jatkokoulutuksen suunnittelussa. Hyvinkään varhaiskasvatuksesta nähdään tärkeänä kehittää yhteistyötä Nopsan kanssa. Kaupungin toiveena olikin, että opinnäytetyön avulla olisi mahdollista löytää mahdollisia kehittämiskohteita niin menetelmien käyttöön kuin Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhönkin liittyen.

3 Ehkäisevä varhaiskasvatus

YK:n Lasten oikeuksien sopimus tuli Suomessa voimaan 1991. Keskeisimmät oikeudet koskevat eloonjäämistä, kehittymistä, suojelua ja sosiaalista osallistumista. Sopimus koskee kaikkia lapsia. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 2016.) Päivähoitoa on perinteisesti pidetty ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna (Viittala 2006, 66.) Yksi tärkeä osa ennaltaehkäisyä on varhainen puuttuminen. Vuoden 2008 alussa voimaan tullut lastensuojelulaki perustuu varhaiselle puuttumiselle. 1990-luvun lopulla alettiin kuntien työntekijöitä kouluttaa arvioimaan lapsia ja heidän perheitään omien tuntemustensa, huolien, perusteella. (Ikonen 2013, 35, 193). Tässä luvussa perehdyn varhaiseen puuttumiseen varhaiskasvatuksessa, huolen puheeksiottamiseen ja huolen vyöhykkeisiin.

Lapsen näkökulmasta varhaiskasvatus on lapsen elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tärkein tehtävä on lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Varhaiskasvatus koostuu lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta. (Kekkonen 2014, 259.) Vuonna 2014 Suomessa hoidettiin 182 018 lasta kunnallisessa päiväkotihoidossa, yksityisessä päivähoidossa oli lisäksi noin 17 350 lasta. Kunnallisia päiväkoteja oli yhteensä 2 675 ja yksityisiä päiväkoteja 615. (Lasten päivähoito 2014 2015, 2-11.) Valtakunnallista tilastoa vuodesta 2015 ei ollut vielä saatavilla elokuussa 2016. Hyvinkäällä vuonna 2015 kunnallisia päiväkoteja oli 25 ja lisäksi on kuusi erillistä esiopetusryhmää ja niiden hoidon piirissä oli 2200 lasta (R. Peltonen-Hietamäki haastattelu 9.8.2016). Vuonna 2014 kuntien päivähoitoon palveluissa työskenteli 54 894 henkilöä, joista 15 180 oli lastentarhanopettajaa. (Lasten päivähoito 2014 2015, 2-11.) Hyvinkäällä työskenteli vuonna 2015 noin 130 lastentarhanopettajaa, joista noin kahdeksallakymmenellä on lastentarhanopettajan, kandidaatin tai maisterin tutkinto ja noin viidelläkymmenellä sosiaaliskasvattajan tai sosionomi (AMK) tutkinto (R. Peltonen-Hietamäki haastattelu 9.8.2016).

3.1 Varhainen puuttuminen varhaiskasvatuksessa

Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa, joka edellyttää paljon eri tahojen välistä yhteistyötä. Verkostoyhteistyötä tehdään laajan, lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Yhtenä tämän verkostoyhteistyön keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10). Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan lapsen asioihin tarttumista silloin, kun aikuisessa herää huoli lapsesta. Nämä huolenaiheet voivat liittyä lapsen hyvinvointiin, kehitykseen, olosuhteisiin tai elämäntilanteeseen. (Huhtanen 2004a, 188). Tässä opinnäytetyössä pyrin selvittämään edellä mainittuja asioita ja niiden toimintaa käytännössä. Päivähoidon työntekijät tekevät päivittäin kokonaisvaltaista havainnointia lapsista. Huolen herätessä ja huolta käsitellessään varhaiskasvattajat joutuvat käymään läpi prosessin, jonka aikana heidän on tehtävä valintoja lapsesta saamansa tiedon perusteella. (Ahopalo 2011, 5.)

Varhaista puuttumista valtasuhteena tutkinut Hintikka (2010, 8) toteaa varhaisen puuttumisen historian sisältävän useampia käännteitä, jotka keskenään risteävinä ja vaikuttavina muodostavat varhaisen puuttumisen kokonaisuuden. Sosiaali- ja terveysministeriön 2000-luvun alussa alkaneen Varhaisen puuttumisen Varpu-hanke auttaa ymmärtämään kulttuurin ja käytäntöjen muutosta. Tämän hankkeen sisänajon myötä käytännöt varhaiseen puuttumiseen liittyen on pyritty vakiinnuttamaan ja sitä kautta saamaan aikaan toivottuja muutoksia esimerkiksi moniammatillisuuden yleistymisestä sekä lasten ja perheiden palveluiden tiivistämisestä. (Hintikka 2010, STM:n 2004, 28-29 mukaan.)

Valtioneuvoston hankerekisterissä varhaisen puuttumisen hankkeesta kerrotaan, että hankkeen tavoitteena on saada aikaan kulttuurinen muutos, jossa auttaminen ja ongelmiin puuttuminen on sekä kulttuurisesti että eettisesti hyväksyttävä ja jossa auttamisen ja puuttumisen arvopohjasta vallitsee laaja yhteiskunnallinen ja kulttuurinen yksimielisyys. (Hintikka 2010, 8.) Varhainen puuttuminen on nostettu esiin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 10) todetaan, että verkostoyhteistyön yhtenä keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa.

Varhainen puuttuminen saattaa tuoda lastensuojelun piiriin perheitä, joissa varsinaiset lastensuojelun tarpeet eivät vielä ole olemassa. Ennakointi voi olla menestyksellistä tai ei. Varhainen puuttuminen liittyy läheisesti sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn. Varhaiskasvatuksessa varhaisella puuttumisella pyritään estämään lapsen myöhemmät ongelmat. Ongelmista puhuttaessa saattaa jäädä huomaamatta, että huolestuminen lapsista koskettaa yhtä lailla lasten huoltajia ja perheitä. (Hintikka 2010, 12-77.) Päivähoidon työntekijät ovat ratkaisevassa asemassa lastensuojelun ja päivähoidon rajapinnalla. Heidän tekemiensä päätösten pohjalta lasta tukeva yhteistyö voi joko alkaa tai ei. (Ahopalo 2011, 5.)

Varhaisella puuttumisella pyritään ennaltaehkäisemään lapsen hyvinvointia vaarantavia riskejä, mutta toisaalta se on myös korjaavaa toimintaa, joilla pyritään vastaamaan lapsen erityisen tuen tarpeeseen. Varhaista puuttumista ovat interventiot ja ennalta ehkäisevänä toimintana preventiot. Interventioilla tarkoitetaan ulkoapäin tulevia, ohjattuja väliintuloja, joilla pyritään vaikuttamaan lapsen tai ryhmän käyttäytymiseen. Preventio puolestaan toteutetaan erilaisten interventioiden avulla. (Huhtanen 2004a, 190-191; Huhtanen 2004b 43-45.)

Varhaislapsuus, moniammatillisuus ja ympäristönäkökulma ovat kolme keskeistä näkökulmaa, jotka painottuvat varhaisen puuttumisen toimintamallissa (Huhtanen 2004a, 189). Halme, Vuorisalmi ja Perälä (2014, 104) toteavat, että varhaiskasvatuksessa lapsia ja vanhempia kohdataan huomattavasti useammin kuin esimerkiksi lastenneuvoloissa. Tällöin mahdollisuuksia huoltien varhaiseen tunnistamiseen ja tuen oikea-aikaiseen antamiseen on olemassa lähellä lapsen kasvu- ja kehitysympäristöä. Huhtanen (2004a, 189) nostaa varhaisen puuttumisen keskeiseksi piirteeksi moniammatillisen lähestymistavan. Päivähoito on muotoutumassa alle kouluikäisten lasten keskeiseksi varhaisen puuttumisen toimintaympäristöksi. (Huhtanen 2004a, 189.) Moniammatillisuuteen varhaiskasvatuksessa palaan luvun neljä lopussa.

3.2 Huolen puheeksiottaminen

Varhaiskasvatuksessa tulee eteen tilanteita, jolloin työntekijöillä herää huoli lapsesta. Arnkill, Eriksson ja Saikku (2003) kartoittivat lasten ja perheiden kanssa työskentelevien huolen heräämistä. Huoli on subjektiivinen ennakointi siitä, miten kyseisessä asiassa tai tilanteessa on käymässä. Huolimatta siitä, että huoli on subjektiivinen, se kuitenkin kertoo laajemmasta tilanteesta kuin vain työntekijästä ja asiakkaasta. (Arnkill, Eriksson & Saikku 2003, 3).

Huoli syntyy kontaktissa asiakkaan kanssa. Huolen lähtökohtana on jokin pulma liittyen lapseen tai perheeseen. Mikäli työntekijän suhde lapseen ja huoltajiin on hyvä, pienet asiat eivät synnytä yleensä huolta. Jos suhteessa on haasteita, huoli voi syntyä hyvinkin pienestä asiasta. Huoli herää työntekijän tekemistä havainnoista lapsen tilanteeseen liittyen. (Eriksson & Arnkil 2012, 21.) Ahopalo (2011, 5) muistuttaa työntekijöiden tarkkailevan lapsia kokonaisvaltaisesti koko työpäivän ajan. Kun huoli herää, työntekijä tarkastelee näitä havaintojaan suhteessa aikaisemmin oppimaansa, omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa. Tämän pohjalta työntekijä muodostaa kokonaisvaltaisen näkemyksen tilanteesta ja se voi ilmetä eriaistaisena huolena. (Eriksson & Arnkil 2012, 21.)

Tunteiden voimakkuus ja laatu määrittävät työntekijän huolen astetta. Vaikka perinteisesti arvostetaan tietoa ja selkeää näyttöä, on työntekijän tuntuma tilanteesta kuitenkin usein tärkeässä osassa. Joskus työntekijän tuntumaan perustuva huoli voi osoittautua aiheettomaksi,

mutta kokemus ja sen tuoma tuntuma ovat kuitenkin tärkeitä työvälineitä. Tuntuma on työntekijän koulutuksen, työ- ja elämäkokemuksen tuottama intuitiivinen kuva, jonka pohjalta huomio kiinnittyy tiettyihin asioihin. Moraali puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka velvoittavana työntekijä kokee lapsen tilanteen häntä tekemään jotain. (Eriksson & Arnkil 2012, 21.)

Huolen puheeksiottamisen tarkoituksena on rohkaista työntekijää ottamaan kokemansa huoli puheeksi huoltajien kanssa (Hintikka 2010, 17). Varhaiskasvatuksessa huolen puheeksiotto on tärkeää toteuttaa yhteisymmärryksessä huoltajien kanssa. Tällöin päätehtävänä on löytää tapoja lapseen liittyvän huolen poistamiseksi. Ensin työntekijän on kuitenkin rauhassa mietittävä omaa huolta lapsesta ja pohdittava tarkkaan, mistä asioista lapsen kohdalla on huolissaan. Huolen määrittelemisessä auttaa, kun työntekijä pohtii mitä lapselle tapahtuu, jos huolta ei oteta puheeksi. On hyvä pohtia, onko huoli niin suuri, etteivät omat auttamiskeinot riitä? Mikä voisi olla se taho, jonka apua tarvittaisiin ja keiden kanssa yhteistyötä huolen poistamiseksi voisi tehdä? (Eriksson & Arnkil 2012, 11-14.)

Hintikka (2010, 17) muistuttaa, että huolen puheeksiottamiseen liittyy kysymys sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Puheeksiottamisella halutaan ennakoida tilanteen kehitystä ja puuttua siihen vielä, kun on mahdollisuuksia vaikuttaa. (Hintikka 2010, 17.) Menetelmänä huolen puheeksiottaminen sopii tilanteisiin, jossa lapseen liittyvä huoli halutaan ottaa käsittelyyn hänen huoltajien kanssa. Puheeksiottamisen tavoitteena on asioiden kehittyminen myönteiseen suuntaan ja yhteistyön aikaansaaminen. Tämän menetelmän avulla voidaan hankalakin asia ottaa puheeksi kunnioittavasti ja tukea tarjoten. Menetelmän avulla on mahdollista rakentaa työntekijän ja huoltajan suhde avoimuuteen perustuvaksi, koska keskustelu toteutetaan kunnioittavana ja sen päätehtävänä on saada aikaan liittouma lasta koskevan huolen poistamiseksi. (Eriksson ja Arnkil 2012, 12-29.)

Puheeksiottamisen tukena voidaan käyttää erillistä lomaketta (liite 1), joka sisältää kysymyksiä joiden avulla työntekijä voi valmistautua puheeksiottamiseen ja arvioida sitä myös jälkikäteen. Lomake on tarkoitettu työntekijän tueksi tilanteissa, joissa hänellä on huolta lapsesta tai hän ei ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selkeästi puheeksi huoltajien kanssa. Lomaketta voi käyttää myös, kun työntekijä haluaa kehitellä huolen ilmaisemista osana omaa työtänsä lapsen hyväksi. Lomake on kolmeosainen. Ensimmäinen osa on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun työntekijä on valitsemassa tilannetta, jossa aikoo kehitellä huolenaiheen puheeksiottamista. Toinen osa on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun työntekijä on juuri valmistautumassa tapaamaan huoltajan. Viimeinen osa on tarkoitettu täytettäväksi tapaamisen jälkeen. (Eriksson ja Arnkil 2012, 12, 45.)

Puheeksiottamisen tueksi on kehitelty edellä mainitun lomakkeen lisäksi myös erilaisia huolenmittareita ja arvioinnin välineitä, joilla oma tuntuma voidaan osoittaa todeksi. On kuitenkin

mahdollista, että näillä lapsen ja vanhemman tarkkailun mittareilla voi olla vanhemmuutta heikentävä vaikutus. Myös lastensuojeluyhteistyö ja utelu ovat puheeksiottamisen apuvälineitä. Utelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä lapselta kyselyjä tietoja, joita voidaan käyttää tukena ottaessa huolta puheeksi. (Ikonen 2013, 197.)

Yhteistyö huoltajien kanssa onnistuu parhaiten silloin, kun työntekijä löytää lapsen ja perheen voimavarat. Tasavertainen ja kunnioittava kohtaaminen toteutuu, kun työntekijä näkee perheessä pulmien lisäksi myös myönteisiä asioita. Huoltaja voi kokea työntekijän uhkana tämän asemansa vuoksi, vaikka heillä olisikin hyvä asiakassuhde. Hyvän näkeminen perheessä lisää kuitenkin kaikkien toiveikkuutta ja uskoa tilanteen paranemiseen. Voimavarojen huomiointi on tärkeää ja mahdollisten tukitoimien liittäminen perheen voimavaroihin auttaakin perhettä ymmärtämään paremmin tukitoimien tarpeellisuuden. Työntekijän tulee valmistautua tilanteeseen etukäteen ja miettiä tapoja, joilla huolen ottaa puheeksi. (Eriksson & Arnkil 2012, 11-15.)

Tilanteen ennakointi on tärkeää työntekijän oman ammattitaidon kehittymisenkin kannalta. Ennakoinnilla on mahdollista valmistautua käsittelemään huolen puheeksiottamisen herättämiä tunteita huoltajissa. Ennakoimalla huoltajien reaktioita voi myös muokata tapaa, jolla asiasta kertoo heille. Jos työntekijä ennakoi tilanteen menevän hyvin, hän on myös itse luotavaisempi ja rauhallisempi itse tilanteessa. Kun työntekijä on ennakoinut myös kielteisiä reaktioita asiakkaan taholta ja miettinyt niihin toimintatapoja, on hän henkisesti valmistautuneempi tilanteeseen. Näin hän voi kohdata rauhallisesti erilaisetkin reaktiot ja jatkaa niiden jälkeen asiallista keskustelua. (Eriksson ja Arnkil 2012, 27-29.)

Toisaalta, jos työntekijä epäilee, että keskustelu huoltajien kanssa keskeytyy negatiivisen reaktion vuoksi, on työntekijän mietittävä toisenlaisia toimintatapoja. Jos työntekijä ennakoi tilanteen johtavan aggressiiviseen käyttäytymiseen huoltajien taholta, voi keskustelun hoitaa työparityöskentelynä. Työntekijän tulee myös pohtia, onko hän tehnyt kaiken mahdollisen lapsen auttamiseksi ja kokeillut erilaisia toimintatapoja. Työntekijä voi myös miettiä tarvitaanko tilanteeseen mahdollisesti muita yhteistyötahoja mukaan. Mikäli työntekijä on jo aiemmin ottanut huolen puheeksi, mutta tilanne ei ole edennyt, on syytä miettiä uudestaan mitä voisi tehdä. On hyvä tiedostaa, ettei ennakoimisen tarvitse osua oikeaan, eikä se usein osukaan. Keskustelu tapahtuu aina toisen ihmisen kanssa ja myös hänellä on tilanteessa omat ennakoinnit, ajatukset ja odotuksetkin. Jos huolta on ollut jo pitkään tai huolen aiheita on useita, tarvitaan yleensä prosessinomaista työskentelyä. Joskus työskentely ei vain etene ennen kuin sama asia on otettu monta kertaa puheeksi. (Eriksson ja Arnkil 2012, 28, 37.)

On tärkeää keskustella huoltajien kanssa rauhallisessa tilassa turvaten vaitiolovelvollisuus. Ei ole sopivaa keskustella ovenraossa tai ulkopuolisten kuullen. Intiimi tila antaa mahdollisuuden

tunteiden purkautumiseen, sillä puheeksiotto saattaa nostaa pintaan surua, ahdistusta, syyllisyyttä, epätoivoa tai kiukkua. Keskustelulle on varattava riittävästi aikaa. (Eriksson ja Arnkil 2012, 16.) Tutkimusosuudessa selvitin, millaisissa tilanteissa Hyvinkään varhaiskasvattajien mielestä on sopivaa ottaa huoli puheeksi.

Huolen puheeksiottamista estää yleensä työntekijän pelko kontaktin huononemisesta. Uusissa kontakteissa haluttaisiin rakentaa lisää luottamusta, kun puolestaan pitkään jatkuneissa suhteissa haluttaisiin vältellä luottamuksen vaarantumista. Perheen tilanteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tärkeää, mutta liika myötäily ja yliymmärtäminen saattavat sokeuttaa työntekijän eikä lapsi tällöin saa tarvitsemaansa tukea. (Eriksson ja Arnkil 2012, 35.)

Huoltajan on helpompi muodostaa käsitys huolesta, jos työntekijä kertoo konkreettisista havainnoistaan. Työntekijän ei tulisi puhua lapsen tai huoltajan ominaisuuksista, vaan siitä miten tämä eri tilanteissa toimii. Konkreettisiin havaintoihin on myös helpompaa löytää tukitoimia. Yleisellä tasolla ilmaistu huoli voi jäädä huoltajilta ymmärtämättä, jolloin myös heidän saaminen mukaan yhteistyöhön vaikeutuu. (Eriksson ja Arnkil 2012, 22-23.)

Keskustelun jälkeen työntekijän on tärkeää miettiä, saiko hän kerrottua kaikki haluamansa asiat ja huomioiko hän perheen voimavarat tukitoimia tarjotessaan. Työntekijä voi myös miettiä oliko puheeksiottamisen tapa hyvä ja olivatko aika ja paikka sopivia. Jälkikäteen on tärkeää myös arvioida, mitä ajattelee tilanteesta juuri nyt, vähenikö huoli ja miten jatkaa asian kanssa työskentelyä vai voiko asian jättää nyt sivuun. Työntekijällä voi olla monenlaisia odotuksia ja toiveita jatkon suhteen. Jälkikäteen miettimällä, refleктоimalla tilannetta, työntekijä kehittyy huolen puheeksiottamisessa ja myös ymmärrys tilanteita kohtaan kasvaa. (Eriksson ja Arnkil 2012, 17.) Reflektiivisyys mahdollistaa työntekijälle sekä itsensä että asiakkaan kohtaamisen pintatasoa syvemmältä. Se edellyttää kuitenkin työntekijältä uskallusta ja halua katsoa itseään, asenteitaan, arvojaan ja toimintaansa. Tällainen tukee ja vahvistaa eettisyyttä työssä. (Kaikko & Friis 2009, 78.)

3.3 Huolen vyöhykkeet

Varhainen puuttuminen ja lapsesta herännyt huoli voidaan jäsentää helpommin lähestyttäväksi huolen vyöhykkeistön avulla. Huolen vyöhykkeistö on Stakesin kehittämä työväline, jonka on tarkoitus kannustaa työntekijää puuttumaan huoliinsa. Huolen vyöhykkeistöä on kritisoitu useammassakin lähteessä, mutta tässä opinnäytetyössä näen sen hyvänä apuvälineenä huolen jäsentämiseen (Syvälä 2013; Ikonen 2013, 202; Hintikka 2010.) Huolen vyöhykkeistön käyttö vaatii perehtymistä ja tarkempaa tietoa sen käytöstä. Huolen vyöhykkeistön tarkoitus on kannustaa työntekijöitä tunnistamaan omat huolet, puuttumaan niihin ja kehittämään

yhdessä hyviä toimintatapoja, mutta sen tarkoitus ei ole luokitella lapsia (Ikonen 2013, 202-203).

Huolen vyöhykkeitä on neljä, jotka jakaantuvat edelleen seitsemään. (Huhtanen 2004b, 46-46; Eriksson & Arnkil 2012, 25.) Huolen vyöhykkeistön on tarkoitus auttaa työntekijää jäsentämään lasta koskevan huolensa astetta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyttä ja mahdollisten lisävoimavarojen tarvetta (Eriksson ja Arnkil 2005, 25). Huolen vyöhykkeistön tavoitteena on auttaa työntekijää selventämään huolen tasoon liittyviä toimintamahdollisuuksia (Eriksson & Arnkil 2012, 8). Vyöhykkeistön tarkoitus on toimia nimenomaan työntekijän itse-reflektion välineenä, ei lasten luokittelukeinona (Arnkil & Alhanen 2009). Itse-reflektion välineenä vyöhykkeistö tarjoaa peilauspinnan sille, mitä työntekijä pitää normaalina ja se myös ohjaa asioiden eteenpäinviemiseen huolestuttavien tilanteiden suhteen (Hintikka 2010, 41).

Vyöhykkeistön alkuperäisen tarkoituksen ja käytännön toteutuksen välillä on kuitenkin havaittu suuria eroja. (Hintikka 2010, 41; Arnkil & Alhanen 2009). Arnkil ja Alhanen (2009, 1) havaitsivat, että vaikka huolen vyöhykkeistö on tarkoitettu itse-reflektion ja kommunikoinnin apuvälineeksi, se on levinnyt pääasiassa aivan toisenlaiseen käyttöön, lasten luokitteluun. En kuitenkaan havainnut tämän kaltaista käyttöä opinnäytetyön tuloksien perusteella.

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toimovomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

Taulukko 1: Huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2012, 25).

Huoli voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa ääripäässä on täysin huoleton tilanne ja toisessa sellainen tilanne, jossa lapsen koetaan olevan välittömässä vaarassa (taulukko 1). Ensimmäinen huolen vyöhyke on vailla huolia oleva tilanne, jossa työntekijä kokee, että lapsen asiat ovat hyvin. Toinen on pienen huolen alue, jolloin lapsen tilanteessa on tekijöitä, jotka

herättävät pientä huolta, ja huolta saattaa esiintyä toistuvastikin, mutta työntekijällä on kuitenkin luottamus omiin auttamismahdollisuuksiinsa. (Erikssonin ja Arnkil 2012, 26.)

Harmaalla vyöhykkeellä työntekijän huoli lapsesta on jo tuntuvaa ja huoli kasvaa edelleen. Tällöin työntekijän omat auttamiskeinot ovat vähissä tai ne on jo käytetty. Harmaalla vyöhykkeellä työntekijä kokee kasvavaa huolta ja kaipaa lisää voimavaroja ja kontrollia, mutta on kuitenkin samanaikaisesti epävarma huolen toteennäyttämistä ja pelkää liioittelevansa. Usein tällä vyöhykkeellä olevien huolten kanssa työntekijä joutuu pohtimaan velvollisuuksiin; sitooko häntä vaitiolovelvollisuus vai lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus. Harmaan vyöhykkeen asiakkuudet ovat kuormittavia ja tilanteeseen kytkeytyvien tahojen mukanaolosta ei ole aina selvyttä. (Eriksson & Arnkil 2012, 26).

Suuren huolen alueella työntekijän huoli on tuntuvaa ja omat keinot auttamiseen ovat loppussa. Suuren huolen alueella työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Suuren huolen alueella on helpompi toimia kuin harmaalla vyöhykkeellä, sillä suuren huolen alueelle sijoittuvat huolet eivät anna työntekijälle mahdollisuutta empiä, vaan työntekijä ennakoii lapselle tai nuorelle käyvän todella huonosti, jos tilanteeseen ei saada heti muutosta. Tällöin toimiminen ja puheeksiottaminen on selvää ja välttämätöntä ja tiedetään, että mitä nopeammin asioihin puututaan, sitä paremmin tueksi menevät toimintamahdollisuudet ovat käytettävissä. (Eriksson & Arnkil 2012, 25-26.)

4 Varhaiskasvatuksen työntekijät

Varhaiskasvattajan yleisenä kypsyyskriteerinä voidaan pitää kasvatustietoisuutta. Mitä pidemmän ja korkeatasoisemman koulutuksen varhaiskasvattaja saa, sitä korkeampaa kasvatustietoisuuden kehitystasoa häneltä voidaan odottaa. (Ojalan 1993, 251.) Tässä luvussa käsitellään varhaiskasvattajien ammatillista osaamista sekä avaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden koulutustaustoja, mutta keskityn pääsääntöisesti yliopiston ja ammattikorkeakoulun lastentarhanopettajien koulutuksiin. Haluan opinnäytetyössäni nostaa esille nämä koulutukset, sillä erinäisissä julkaisuissa keskustellaan toistuvasti yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta valmistuvien lastentarhanopettajien pätevyyksistä ja siitä ovatko tutkinnot samanarvoisia ja oikeutavatko ne samassa tehtävässä toimimiseen (Opinnoista osaajaksi-hanke 2010, 20; Tast 2005). Lisäksi tässä luvussa avaan hieman moniammatillisuutta varhaiskasvatuksessa.

4.1 Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillinen osaaminen

Varhaiskasvatuksen kasvattajayhteisön toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja mahdollistaa sellainen ympäristö, jossa näkyvät lapselle ominaisin tapa toimia ja sisällölliset orientaatiot. Tälle osaamiselle luovat perustan ammatillisuus ja koulutuksen tuottama tieto sekä kokemus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.) Varhaiskasvattaja on onnellisessa asemassa siksi, että hän joutuu lähes päivittäin kasvatustehtävässään pohtimaan erilaisia ihmiselämää ja kasvatusta koskevia vaihtoehtoja. Varhaiskasvatusosaaminen vaatii kaikilta ammattiryhmiltä varhaiskasvatuksen substanssin hallintaa, mutta osaamisen vaatimukset ovat eritasoisia ja eri lailla painottuneita riippuen ammattiryhmästä. (Ojala 1993, 255.)

Varhaiskasvatusosaaminen koostuu kasvatusosaamisesta, pedagogisesta osaamisesta sekä hoito-, hoiva- ja huolenpito-osaamisesta. Kasvatusosaamisen katsotaan olevan perusta, jonka päälle varhaiskasvatuksen toteuttaminen rakentuu. Kasvatusosaaminen käsittää kyvyn tiedottaa ja arvioida arvoja, uskomuksia, käsityksiä ja näkemyksiä siitä, mikä on olennaista ihmiseksi kasvamisessa. Pedagogiseen osaamiseen kuuluvat lapsen kehityksen tuntemus, lasten ohjaava opetus ja innostavan ja laadukkaan kasvu- ja oppimisympäristön rakentaminen. Pedagogista osaamista on myös ikäkausille sopivien pedagogisten menetelmien tuntemus ja uudenlaisten opetuksellisten ratkaisujen kehittäminen. Hoito-, hoiva- ja huolenpito-osaamiseen kuuluvat lapsen sosiaalisesta, fyysisestä ja emotionaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen sekä terveyden edistäminen ja ylläpitäminen. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 29-32.)

Varhaiskasvattajan asiantuntijuus koostuu varhaiskasvatuksen kontekstuaalisesta osaamisesta, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidoista sekä pedagogisesta osaamisesta. Kontekstuaalinen osaaminen käsittää yhteiskunnallisen tietoisuuden, organisationaalisen osaamisen sekä ymmärryksen lapsen kasvuympäristöstä. Yhteistyö- ja vuorovaikutusosaamiseen kuuluvat yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, moniammatillinen verkostoyhteistyö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen pedagoginen osaaminen jakaantuu Hapon ja Määtän mukaan kolmelle tasolle: tiedolliseen, suoraan ja epäsuoraan. Tiedollinen osaaminen käsittää esimerkiksi kasvatuksen arvoja ja etiikkaa. Suora osaaminen viittaa lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksessa tarvittaviin taitoihin ja epäsuora osaaminen puolestaan kasvatusta tukevaan teoreettiseen tietoon ja työn suunnitteluun. (Happo & Määttä 2011, 93-95.)

4.2 Varhaiskasvattajien koulutustaustat

Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisilla sekä kunnan omilla asiakirjoilla. Valtakunnallista ohjausta ovat esimerkiksi päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait, asetukset ja valtakunnalliset linjaukset, joista tulevat myös työntekijöiden pätevyysvaatimukset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9-10.) Varhaiskasvatuksessa työskentelevien kelpoisuusehdot on määritelty tarkemmin laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista sekä sitä täydentävässä asetuksessa (L272/2005 ja A29.7.2005/608). Varhaiskasvatushenkilöstön määrään ja henkilöstörakenteeseen liittyvät säädökset sisältyvät varhaiskasvatuslain mukaisesti (L19.1.1973/36 5§) Valtioneuvoston asetukseen lasten päivähoidosta (A16.3.1973/239 4§).

Varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvatusyhteisön, jota kuvailee hyvin työntekijöiden koulutustaustojen ja ammattinimikkeiden moninaisuus (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 21; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16). Varhaiskasvatuksessa työskentelee alle kouluikäisten lasten parissa lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia, erityislasterhanopettajia sekä erityispäivähoidon avustavaa henkilökuntaa eli ryhmäavustajia ja henkilökohtaisia avustajia. Lisäksi päiväkodeissa työskentelee päiväkodin johtajia ja muuta henkilökuntaa. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 22-71.)

Varhaiskasvatuksen moniammatillisuus näkyy esimerkiksi siinä, että varhaiskasvatuksen ammatteihin valmistutaan eri koulutusaloilta. Suomessa varhaiskasvatuksen koulutusta järjestetään niin kasvatus-, sosiaali-, terveystieteiden, sielunhoito kuin liikunta-aloillakin. Tutkintoja on aina näyttötutkinnoista tohtoriväitöksiin. Lastentarhanopettajan tehtävissä työskentelevillä on pääsääntöisesti korkeakoulututkinto, joko alempi tai ylempi, mutta joillakin voi myös olla opistotasoinen 2-vuotinen lastentarhanopettajakoulutus. Lastentarhanopettajan tutkinnon lisäksi lastentarhanopettajina työskentelee sosiaalikasvattajia, kasvatustieteen kandidaatteja, sosionomeja sekä kasvatustieteen maistereita. Päiväkodin johtajilla on pääsääntöisesti lastentarhanopettajan tutkinto (noin 75 %). Lastenhoitajana työskentelevillä on toisen asteen ammatillinen tutkinto, se on yleensä joko lastenhoitajan, lähihoitajan, päivähoitajan tai lastenohjaajan tutkinto. Lastenhoitajana työskentelevillä voi olla myös koulunkäyntiavustajan, perhepäivähoitajan, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan tai lasten ja nuorten erityisohjaajan tutkinto. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 22-42.)

4.2.1 Lastentarhanopettajien koulutus

Lastentarhanopettajia on koulutettu Suomessa jo yli sadan vuoden ajan. Aluksi lastentarhanopettajien koulutus oli yksityisten seminaarien vastuulla. 1890-luvulla koulutus muuttui yksittäisistä seminaareista kaksivuotiseksi ja 1970-luvulla seminaarit valtiollistettiin ja niistä tuli

lastentarhanopettajaopisto. Yliopistoissa lastentarhanopettajakoulutus käynnistettiin 1970-luvulla ja vasta vuonna 1995 koko koulutus siirtyi yliopistoihin, ja hieman myöhemmin myös ammattikorkeakouluihin. (Onnismaa & Vallin 2005, 8.) Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään erikseen laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L272/2005) ja sitä täydentävässä asetuksessa (A29.7.2005/608). Lasten päivähoitoasetuksen (A16.3.1973/239) mukaisesti päiväkodissa lastentarhanopettajan kelpoisuus tulee olla vähintään joka kolmannella hoito- ja kasvatustehtävissä toimivalla.

Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on joko sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyy vähintään 60 opintopistettä varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneita opintoja tai yliopistossa suoritettu vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus. Edellä mainittujen kelpoisuusvaatimusten perusteella kasvatustieteen kandidaatin ja sosionomin tutkinnot ovat rinnasteisia. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinto antaa kuitenkin lastentarhanopettajan tehtävien lisäksi kelpoisuuden myös perusopetuslain alaiseen esiopetukseen, johon lapset ovat oikeutettuja vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 42). Tätä esiopetuspätevyyttä ei ole ammattikorkeakouluista valmistuneilla sosionomeilla (Varsa 2014, 2).

Lastentarhanopettajan osaaminen koostuu varhaiskasvatuksen substanssiosaamisesta, vuorovaikutustaidoista, pedagogisesta vastuusta sekä humanisuudesta. Substanssiosaaminen käsittää varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden hallinnan ja havainnoinnin kautta tapahtuvan lapsen yksilöllisen kehityksen ja oppimisen tuen, seurannan ja arvioinnin. Myös kyky integroida lapsen kasvatus, opetus ja hoito päiväkodin arjen tilanteisiin ja suunniteltuun toimintaan kuuluvat substanssiosaamiseen. Vuorovaikutusosaaminen tarkoittaa tässä yhteydessä vastuuta yhteistyöstä niin huoltajien kuin moniammatillisen verkostonkin kanssa. Myös turvallisen vuorovaikutusilmapiirin luominen kuuluu lastentarhanopettajan vastuisiin. Pedagogisella osaamisella tarkoitetaan lastentarhanopettajan taitoa johtaa oman tiimensä pedagogista työtä sekä tiimin yhteisten arvojen ja tavoitteiden määrittämistä. Pedagogiseen vastuuseen kuuluu myös vastuu kokonaisvaltaisesti toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä. (LTOL 2015.)

Yliopistoissa on yhtenäinen rakenne kasvatustieteen kandidaatin tutkinnossa ja se noudattaa niin sanotun Bolognan prosessin yhteydessä tehtyjä suosituksia. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinto on 180 opintopistettä. Sen pääaineena on kasvatustiede, jota opiskellaan 75 opintopistettä. Lisäksi opiskellaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia opintoja 60 opintopistettä, sivuaineopintoja 25 opintopistettä ja kieli- ja viestintäopintoja 20 opintopistettä. 10 opintopisteen laajuinen kandidaatin työ ja 15 opintopisteen laajuinen harjoittelu sisältyvät pääaineopintoihin. Sivuaineopintoja opiskelijat saavat va-

lita eri tieteenalojen opinnoista yliopistojen tarjonnan, joustavien opintojen ja oman kiinnostuksen mukaisesti. Nämä valintamahdollisuudet vaihtelevat hieman yliopistojen tarjonnasta riippuen. Käytännössä nämä sivuaineen valinnanmahdollisuudet tarkoittavat esimerkiksi sitä, että opiskelija voi valita jopa 25 opintopistettä esimerkiksi sosiaalityön opintoja. (Karila, Harju-Luukkainen, Juntunen, Kainulainen, Kaulio-Kuikka, Mattila, Rantala, Ropponen, Rouhainen-Valo, Sirén-Aura, Goman, Mustonen & Smeds-Nylund 2013, 60-61; LTOL 2015; Varsa 2014.)

Sosionomin koulutus on 210 opintopistettä. Laajuudeltaan sosionomin tutkinto on 30 opintopistettä kasvatustieteen kandidaatin tutkintoa laajempi. Opinnot koostuvat perusopinnoista, ammattiopinnoista, harjoitteluista, opinnäytetyöstä sekä vapaasti valittavista opinnoista. Lastentarhanopettajakelpoisuuden tuottaviin 60 syventävään opintopisteeseen sisältyy yleensä 25-35 opintopistettä teoreettisia opintoja. Lisäksi siihen sisältyy harjoittelua, jonka laajuus vaihtelee 10-30 opintopisteen välillä ja 15 opintopisteen laajuinen opinnäytetyö. Harjoittelun laajuus vaihtelee, koska varhaiskasvatukseen erikoistuvilla sosionomeilla on mahdollisuus tehdä yksi tai kaksi harjoittelua varhaiskasvatuksessa. Sosionomien vapaasti valittavat opinnot tukevat lastentarhanopettajan kelpoisuutta, kuten varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinnosakin. Sosionomien opetussuunnitelmat eivät ole yhtä yhtäläisiä kuin kasvatustieteen kandidaattien. Sosionomien opetussuunnitelmista on havaittavissa, että sosionomit perehtyvät opintojensa aikana johonkin tiettyyn erityisosaamisen alueeseen, esimerkiksi lastensuojeluun, varhaiskasvatukseen tai vammaistyöhön. (Karila ym. 2013, 86-91; Varsa 2014.) Olen kuitenkin omakohtaisesti havainnut, että sosionomin on mahdollista perehtyä sekä varhaiskasvatukseen että lastensuojeluun. Itse tulen opintojeni aikana suorittamaan 30 opintopistettä varhaiskasvatuksen teoria opintoja, 15 opintopistettä varhaiskasvatuksen harjoittelua, ainakin 20 opintopistettä lastensuojeluun ja perhetyöhön liittyen ja lisäksi tämän opinnäytetyön laajuus on 15 opintopistettä, jossa nämä aiheet yhdistyvät.

Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisun (Karila ym. 2013, 60-111) mukaan niin yliopistojen kuin myös ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmat ovat kohtalaisen yhtenäisiä. Arviointineuvosto havaitsi kuitenkin, että ammattikorkeakoulut noudattavat suositusta varhaiskasvatuksen kelpoisuuden tuottavien opintojen sisällöstä eri tavoin ja se tuottaa suurtakin vaihtelua ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen opetussisältöihin. Arviointineuvosto huomioi kuitenkin, että sosionomin tutkinto tähtää laajasti sosiaalialan tehtäviin, kun varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinto tähtää kokonaisuudessaan yksinomaan varhaiskasvatuksen tehtäviin. Moniammatillista tiimityötä ajatellen voidaan arvioida, että sosionomeilla on siihen koulutuksen puolesta monipuolisemmat valmiudet kuin kasvatustieteen kandidaateilla. (Karila ym. 2013, 60-111.)

Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin perusteella on todettavissa, että sosionomitutkinto ja kasvatustieteiden kandidaatin tutkinto ovat tietoperustaltaan varsin erilaisia. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon tiede- ja tietoperusta koostuu kasvatustieteen ja varhaiskasvatustieteen pohjille, ja niitä täydentävät yhteiskunnallis-humanistiset opintojaksot. Vaihtelua tutkintojen tietoperustaan tuottavat opiskelijoiden sivuainevalinnat. Sosionomin tietoperusta rakentuu puolestaan yhteiskunta- ja sosiaalitieteisiin ja varhaiskasvatuksen tietoinen sisältyy varhaiskasvatuksen syventäviin opintoihin. Sosionomeilla henkilökohtaiset valinnat tuottavat tässäkin jonkin verran vaihtelua. (Karila ym. 2013, 110.)

Sosionomien osaamisen vahvuudeksi mainitaan yhteistyötaidot perheiden kanssa ja kasvatuskumppanuusosaaminen. Kasvatustieteiden kandidaattien osaamisvahvuudeksi puolestaan arviointiin lapsen kehityksen ja oppimisen sekä varhaispedagogiikan osaaminen. (Karila ym. 2013, 111.) Lastentarhanopettajakoulutus ja sosionomien koulutus ovat erilaisia, eivät toisiaan korvaavia eivätkä toisiaan poissulkevia (Onnismaa & Vallin 2005, 9). Olipa koulutustausta yliopistosta tai ammattikorkeakoulusta, on hyvä tiedostaa, että koulutus pyrkii osoittamaan varhaiskasvattajalle vain joitain kiinnekohtia, joista opettajan on mahdollista ammentaa kasvatuksen jaloimpia aatteita ja virtauksia. Ellei kasvattaja jatkuvasti kartuta ja uudista kasvatuksellista pääomaansa, ei kehittymistä tapahdu eivätkä varhaiskasvatuksen salaisuudet aukea. (Ojala 1993, 255.)

4.2.2 Lastensuojelun huomiointi lastentarhanopettajien koulutuksessa

Huolimatta siitä, että varhaiskasvatuksessa korostetaan pedagogiikan tärkeyttä, on tehty selvityksiä, joiden mukaan varhaiskasvatuksessa tarvittavan osaamisen täytyy kattaa myös perheiden kanssa tehtävä osaaminen. Päivähoidon nähdään olevan avainasemassa esimerkiksi lastensuojelun varhaisen puuttumisen strategian kannalta, kun siellä kohdataan suurin osa koko ikäluokasta ja heidän perheistä varsin neutraalissa ympäristössä. Erilaiset ongelmat ja haasteet perheissä, kuten köyhyys ja henkinen pahoinvointi, ovat tuoneet mukanaan haasteita myös varhaiskasvatustyöhön. Myös kansainvälisyys haastaa työntekijöitä kehittämään jo olemassa olevia toimintamalleja ja menetelmiä. Niiden asioiden vuoksi nyky-yhteiskunnassamme on suuri tarve ymmärtää ja hyödyntää erilaista ammattitaitoa, jota eri ammattikuntien edustajilta löytyy. Nykypäivänä on noussut myös selkeä tarve erityistuelle, sillä perheillä voi olla moninaisia ongelmia. Perheitä tulisi kohdata aiempaa yksilöllisemmin ja menetelmiä tulisi kehittää vastaamaan erilaisten perheiden tarpeita. (Happo 2008, 107-108; Tast 2005, 14-15.)

Kasvatustieteen kandidaatin koulutus kohdistuu ensisijaisesti varhaiskasvatuksen ja lapsuuden asiantuntijuuteen, lapsen kasvu- ja oppimisprosessiin sekä pedagogiikkaan. Koulutus suuntautuu kattavasti 0-6-vuotiaiden lasten kasvattamiseen, kasvuympäristöön, kasvatuksen analy-

siin ja varhaispedagogiikan yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kehittämiseen. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 48.) Kasvatustieteen kandidaatin tutkintoon kuuluu sivuaine 25 opintopistettä. Nämä sivuaineopinnot voivat olla esimerkiksi sosiaalityötä ja lastensuojelua, mutta ne voivat olla myös jotain muuta. (Lastentarhanopettajan koulutus 2016.)

Sosionomin lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottavat erityisosaamisen opinnot sisältävät teoreettisia opintoja varhaiskasvatuksen lisäksi myös lastensuojelusta. Lisäksi niissä käydään sosiaalipedagogiikkaa, yhteiskunnallisia kysymyksiä, kehityspsykologiaa, perhetyötä ja varhaiserityiskasvatusta, työn kehittämistä ja varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta. (Sosionomin LTO-pätevyys 2016.)

Tast (2005) painotti lisensiaattityössään sosionomien osaamista. Sosionomien osaaminen painottuu perhetyöhön, lastensuojelu- ja erityiskasvatukseen, perheiden ja huoltajien kohtaamiseen sekä ohjaamiseen ja tukemiseen. Sosionomi ymmärtää, että lähiympäristö ja kasvatuksen yhteiskunnalliset ehdot vaikuttavat yksilön kehitykseen ja persoonan muovautumiseen. Sosionomi nähdään rinnalla kulkijana, vanhemmuuden vahvistajana heikon elämänhallinnan tilanteessa. (Tast 2005, 54-57.)

Sosionomin koulutuksessa on painottunut lasten ja lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäiseminen, erityiskasvatus sekä lastensuojelu- ja perhetyö. Aiemmin sosionomikoulutuksessa on ollut varhaiskasvatuksella vahva sija, mutta nykyään se on sisällöllisesti painottunut hieman eri tavoin. Sosionomikoulutus liittyy olennaisena osana laaja-alaiseen ammatilliseen osaamiseen, mutta toisaalta jos asiaa katsoo vain päivähoidon näkökulmasta, on yliopistokoulutus painottunut varhaiskasvatukseen huomattavasti enemmän. (Tast 2005, 20.)

4.3 Moniammatillinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Päiväkoti on moniammatillinen työyhteisö, jossa eri ammattikunnat tekevät tiivistä yhteistyötä (Huhtanen 2004b, 97-99). Ideaalitalanteissa moniammatillisuus näyttäytyy päiväkotien kasvatusyhteisössä rikkautena ja mahdollisuutena yhdistää työntekijöiden erilaisia vahvuuksia ja osaamisalueita. Moniammatilliseen yhteistyöhön liittyy kuitenkin myös intressien ristiriitoja ja ammattikuntien välistä reviiirikamppailua. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2006, 23.)

Yhteistyö nähdään tärkeänä elementtinä, kun toteutetaan pienten lasten kokonaisvaltaista kasvatus- ja toimintaan sellaisessa ympäristössä, jossa on eri koulutustaustan omaavia ammattilaisia (Kinos, Karila & Palotie (2010, 236). Päivähoitossa kohdataan erilaisia tilanteita eikä koskaan tiedä mitä päivä tuo tullessaan. Yhteistyökykyinen ja avoin ilmapiiri kannustaa,

rohkaisee ja tukee jokaista työntekijää. Työyhteisössä ei tulisi ajatella, että ongelmien taustalla olisi osaamattomuus tai ammattitaidon puute. Lapsen ja perheen osallisuus ja kuuleminen lasta koskevissa asioissa on tärkeää. (Huhtanen 2004b, 97-99.)

Lapsen hyvinvoinnin edistäminen vaatii yhteistyötä kaikkien lapsen kasvatukseen osallistuvien tahojen välillä (Kronqvist 2011, 14). Lapsen etua palvelevat yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulisi olla sovittuina lastensuojelun, perhetyön, perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palveluiden kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 10). Tämän käytännön toteuttamista selvitetään Hyvinkään kaupungin osalta osittain myös tässä opinnäytetyössä. Kun huomioidaan varhaiskasvatuksen ja muiden tahojen yhteistyö, on muistettava, että riittävä tiedonkulku ja oikea-aikainen yhteistyö erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja perheen kanssa on tärkeää (Lastensuojelun laatusuositus 2014, 18).

Suomalaisen lastentarhanopettajan työpäivässä moniammatillisuuden kysymykset nousevat vahvasti esille. Moniammatillisuuden ohella myös ammattilaisten yhteistyö lasten huoltajien kanssa on esillä vahvasti varhaiskasvattajien arjen työssä. Myös yhteistyö huoltajien kanssa voidaan nähdä moniammatillisena yhteistyönä. (Karila & Kinos 2010, 291-293.)

Yhteistyösuhde ja avoin vuorovaikutus toimivat asiakkaan ja työntekijän sekä moniammatillisten verkostojen keskinäisen työskentelyn lähtökohtina. Tasavertaisuus suhteessa tarkoittaa asiakkaan vastuuttamista omassa arjessaan ja työntekijän puolelta se taas tarkoittaa vastuuta prosessista. Avara ja salliva ilmapiiri mahdollistaa muutoksen ja vapauttaa voimavarat liikkeelle. (Kaikko & Friis 2009, 77.) Yhteisen ammatillisen kielen löytäminen on avaintekijä rajapintatyöskentelyssä. Ymmärretyksi tulemisesta varmistuminen on ensiarvoisen tärkeää. (Karila & Rantavuori 2015, 386.)

Varhaiskasvatuksesta tehdään melko vähän lastensuojeluilmoituksia. Lastensuojeluilmoitusten tekemistä emmitään erityisesti paikoissa, joissa yhteistyö lastensuojelun kanssa on vähäistä. Jos varhaiskasvatuksessa huoli lapsesta kasvaa niin suureksi, että se vaatii lastensuojeluilmoituksen tekemistä, tulee varhaiskasvatuksen kertoa siitä avoimesti perheelle. (Eriksson & Arnkil 2012, 34.) Varhaiskasvatuksella on velvollisuus antaa tietoja lastensuojeluun, mutta lastensuojelu ei useissa tapauksissa saa antaa omia tietojaan varhaiskasvatukselle (L417/2007; L812/2000). Tämä voidaan kokea yhteistyötä hankaloittavaksi. Varhaiskasvatuksesta tehdyn lastensuojeluilmoituksen voidaan ajatella myös juontavan juurensa päivähoidon ja lastensuojelun välisestä informaatiokatkoksesta. Jos informaation kulku toimisi, ei lastensuojeluilmoituksia välttämättä edes tarvittaisi. (Mahkonen 2012, 179-180.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä osiossa esittelen tutkimuksen toteutuksen. Käyn läpi tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät ja kuvaan aineistonkeruun sekä kohderyhmän. Tässä luvussa esittelen tutkimuksen toteutuksen sekä aikataulun. Lisäksi esittelen aineiston analyysin ja perustelut sen valitsemiseen.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen työntekijöiden toiminnasta, kun huoli lapsesta herää. Huoli voi liittyä lapsen hyvinvointiin, kehitykseen, olosuhteisiin tai elämäntilanteeseen. Opinnäytetyön tutkimuksen avulla tuotetaan tietoa siitä, kuinka Hyvinkäällä varhaiskasvattajat toimivat heränneen huolen kanssa ja mihin he ottavat yhteyttä huolen herätessä. Opinnäytetyöllä on tarkoitus saada tietoa myös siitä, miten nykyisiä toimintatapoja huolen heräämiseen ja huolen käsittelyyn liittyen voisi kehittää. Tärkeänä selvittämisen kohteena on myös se, miten kaupunki voisi kehittää varhaiskasvatuksen ja Nopsan välistä yhteistyötä.

Pääkysymyksenä opinnäytetyössä tarkastelen sitä, miten varhaiskasvattajat toimivat lapsesta heränneen huolen kanssa. Tätä toimintaa peilaan sekä huolen vyöhykkeisiin, että huolen puheeksiottamiseen. Toisena pääkysymyksenä tarkastelen, kuinka yhteistyö lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan kanssa toimii.

Eritasoisia selvityksiä samankaltaisista aiheista on tehty melko paljon. Ennen tutkimuskysymysten päätöstä kävin läpi paljon samantyyllisiä selvityksiä. Havaittiin, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön selvitykset ovat melko yleisiä opinnäytetöissä, mutta pro gradu tasolla harvinaisempia. En löytänyt täysin tätä työtä vastaavia selvityksiä, joissa olisi yhdistetty varhaiskasvatuksen työntekijöiden huolen kanssa toimiminen ja matalan kynnyksen palvelupisteen yhteistyö, mutta löysin kuitenkin yhteneväisyyksiä tietyin osin eritasoisiin selvityksiin. Ahopalo kuvasi pro gradussaan selkeästi päivähoiton työntekijän huolen muodostumista sekä sen käsittelyä. Tämä pro gradu toimi hyvänä taustatietona tutkimusta suunnitellakseni. Karjalainen selvitti opinnäytetyönään vuonna 2011 päivähoiton ja matalan kynnyksen palveluiden yhteistyön kehittämistä Tuusulassa. Työn kehittämisen näkökulmasta tämä työ oli mielenkiintoinen. Vuonna 2012 Ruponen, Vuoria ja Örn selvittivät työntekijöiden kokemuksia huolen heräämiseen ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen. 2013 Karvinen selvitti pro gradussaan työntekijöiden käsityksiä ehkäisevän lastensuojelun toimialojen välisestä yhteistyöstä. Vuonna 2014 Tulla, Riutta ja Silvennoinen selvittivät päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä Espoossa. Vuonna 2015 opinnäytetyönään lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä selvittivät sekä Jänis ja Lankinen että Latvala ja Seppänen. Yhteistyön kehittämisen näkökulmasta nämä selvitykset toivat näkökulmia omaan työhöni.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimuksen toteutin määrällisenä eli kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kvantitatiivinen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen tilanteen kuvaaminen. Tällaisessa tutkimuksessa keskeistä ovat aiemmat teoriat ja johtopäätökset aiemmista tutkimuksista sekä hypoteesien esittäminen. Tutkittavien henkilöiden valinta on tärkeää, sillä heidän perusteella määritellään perusjoukko, josta otetaan otos. Tutkimuksen tulosten tulee päteä tähän määriteltyyn perusjoukkoon. Myös muuttujien muodostaminen taulukkomuotoon ja tutkimusaineiston tekeminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon sekä päätelmien teko tutkimusaineiston tilastolliseen analysointiin perustuen kuuluvat kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiin asioihin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 140.)

Kvantitatiivista tutkimusta käytetään silloin, kun halutaan saada numeerisessa muodossa olevaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Holopainen ja Pulkkinen 2013, 21). Kvantitatiivista tutkimusta tehdessä ollaan yleensä kiinnostuneita asioiden välisistä riippuvuussuhteista, koska niiden löytäminen tekee mahdolliseksi asioihin vaikuttamisen. Yksinkertaisesti tätä kahden muuttujan välistä riippuvuussuhdetta voidaan arvioida ristiintaulukoinnin avulla. (Kananen 2011, 77.)

Tutkimusta suunnitellessa pohdin millainen menettelytapa antaisi parhaiten vastauksia selvittävään ongelmaan. Pohdinnan apuna käytin aikaisempia selvityksiä ja tutkimuksia sekä muuta kirjallisuutta. Tutkijan tulee valita lähestymistavaksi ja tutkimusmenetelmäksi sellaiset, joiden toimivuudesta hän on itse kaikista vakuuttunein (Hirsjärvi ym. 2014, 132). Suunnitteluvaiheessa kävin läpi paljon erilaisia selvityksiä, tutkimuksia ja opinnäytteitä sekä perehdyin niissä käytettyihin menetelmiin. Tutkimusmenetelmän valinnasta päättäessäni punnitsin myös mistä teemoista ja millaista tietoa haluan kyselylläni saavuttaa. Pohdin myös, millaisesta näkökulmasta tietoa tavoitan tämän menetelmän valitessani ja kuinka valitsemani menetelmä tuo tutkittavien äänen esiin. Ennen lopullista valintaa pohdin myös, onko tällä tutkimuksella tarpeen saada yksittäisen vastaajan ääni esiin vai onko tärkeämpää saada tietoa perusjoukosta. Valitsin lähestymistavaksi kvantitatiivisen menetelmän ja tiedonkeruumenetelmäksi sähköisen kyselylomakkeen. Päätökseeni vaikutti osittain myös Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa käydyt keskustelut sopivimmasta tiedonkeruutavasta sekä sen antamista hyödyistä ja haitoista. Valitulla tutkimusmenetelmällä saadaan tietoa perusjoukosta. Perusjoukon vastausten perusteella voidaan tehdä tiettyjä oletuksia tutkittavasta aiheesta.

5.3 Tutkimuksen aineistonkeruu ja kohderyhmä

Kyselylomakkeen avulla voidaan kysyä useita asioita aiheeseen liittyen. Kyselymenetelmä on myös tehokas ja sen avulla voidaan kerätä laajakin aineisto. (Hirsjärvi ym. 2014, 195.) Toteutettiin kyselyn sähköisesti, jotta vastaajien oli mahdollista vastata kyselyyn heille parhaiten sopivana ajankohtana. Sähköisen kyselyn hyödyiksi lasken myös ajansäästön niin vastaajien kuin tutkimuksen tekijänkin kannalta sekä tietojen oikeellisuuden, virhelyöntien minimoinnin.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijät työsuhteen luonteesta riippumatta. Kysely koski kaikkia työntekijöitä, en rajannut ketään kyselyn ulkopuolelle. Hain tutkimusluvan koskemaan kaikkia Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleviä, toisin sanoen kaikkia kaupungin omien päiväkotien työntekijöitä (N=350).

Aineistonkeruumenetelmänä käytin kyselylomaketta (liite 2). Suunnittelin kyselylomakkeen toimeksiantajan toiveiden pohjalta. Testasin lomaketta neljällä sosiaali- ja terveysalan työntekijällä (N=4). Testauksesta saatujen kommenttien perusteella tein vielä pieniä muutoksia kysymysten asetteluun ja sanamuotoihin asioiden selkeyttämiseksi. Ennen eteenpäin lähettämistä testasin lomaketta vielä kerran yhdellä alan työntekijällä (N=1). Testauksen avulla pyritään minimoimaan riski siitä, että vastaajat tulkitisivat kysymysten sisällöt eri tavoin ja se vaikuttaisi vastausten luotettavuuteen (Hirsjärvi ym. 2014, 195).

Keräsin aineiston huhti-toukokuun 2016 aikana sähköistä E-lomaketta käyttäen. Linkki E-lomakkeelle lähetettiin Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille varhaiskasvatuskoordinaattorin sähköpostista. Opinnäytetyön tutkimusosuudessa halusimme toimeksiantajan kanssa saada mahdollisimman kattavat tiedot Hyvinkään varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimimisesta lastensuojelullisen huolen herätessä. Linkin E-lomakkeelle saivat kaikki Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijät, joten kyseessä on kokonaistutkimus (Hirsjärvi ym. 2014, 179).

Ennen kyselylomakkeelle siirtymistä vastaajalle avautui saatekirje (liite 3). Saman sisältöinen saatekirje lähti myös sähköpostin viestinä. Saatekirjeessä korostin, että kysely toteutetaan nimettömästi eikä yksittäistä vastaaja ole mahdollista tunnistaa. Kannustin saatekirjeessä mahdollisimman monia vastaamaan, jotta otoksesta tulisi mahdollisimman kattavan ja luotettavan. Vastausajan päättyessä vastauksia oli tullut 83, jonka katsoimme toimeksiantajan kanssa olevan riittävästi emmekä siten jatkaneet vastausaikaa.

Kyselylomakkeessa oli taustatietojen lisäksi 48 monivalintaväittämää ja 4 avointa kysymystä. Taustatiedoissa kysyin vastaajan työskentelyalueen, syntymävuoden, työkokemuksen pituuden ja koulutustaustan. Hyvinkäällä on yhteensä 25 päiväkotia ja kaksi erillistä esiopetusryhmää.

Nämä muodostavat 11 päivähoiton aluetta ja tässä kyselyssä nämä 11 päivähoitoa jaettiin edelleen viideksi alueeksi. Työkokemuksella tarkoitin tässä yhteydessä alan työkokemusta ja vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi. Koulutustaustalla tarkoitin tässä kyselyssä enemminkin vastaajan koulutusastetta, ja vastausvaihtoehdot olivat vain yliopisto, ammattikorkeakoulu ja toinen aste. Vain syntymävuosi oli avoin kysymys. Taustatietojen yhteydessä kysyin lisäksi kehen vastaaja ottaa ensimmäisenä yhteyttä, kun hänellä herää huoli lapsesta. Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina olivat päiväkodin johtaja, oma kollega, lapsen omahoitaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja, lapsen huoltajat, Nopsa, neuvoja ja muu, mikä.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli tehdä pelkkiä monivalintakysymyksiä, mutta päädyin kuitenkin lisäämään myös avoimia kysymyksiä tulosten syvyyden lisäämiseksi. Väittämät oli jaettu kuuteen pääkategoriaan: taustatietoihin, huolen heräämiseen prosessina, vastuisiin, yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa sekä työmenetelmien käyttöön ja koulutukseen. Näiden lisäksi väittämiä oli esimerkkitapaukseen liittyen. Esimerkkitapaus kertoi 5-vuotiaasta yksinhuoltajan lapsesta, joka oli ollut viime aikoina tavallista levottomampi ja väsyneempi ja hänen hoitopäivät olivat venyneet. Tapaukseen liittyi myös se, että lapsen äiti oli tuoksahtanut alkoholilta.

5.4 Tutkimuksen toteutus ja aikataulu

Aloitin opinnäytetyön tekemisen tammikuussa 2016 aiheen hahmottelemisella. Olin samaan aikaan Hyvinkäällä tehostetussa perhetyössä harjoittelussa ja havaitsin, ettei sosiaalitoimesta tehdä systemaattista yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. Harjoittelun päätyttyä olin yhteydessä Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa ja keskusteltuaamme erilaisista tutkimuksellisista aiheista hänen kanssaan päädyimme tähän aiheeseen.

Tammi- ja helmikuussa 2016 pohdin työn tarkempaa sisältöä ja teoreettista viitekehystä. Lopullisesti aihe päätettiin varhaiskasvatuskoordinaattorin kanssa helmikuun lopussa. Koska tutkimus liittyi varhaiskasvatuksen lisäksi myös Nopsan palveluihin, pyysin sähköpostilla luvan aiheen tutkimiselle myös Nopsan toiminnasta vastaavalta perheiden tuen esimieheltä. Hänen myöntymisen jälkeen anoin tutkimusluvan Hyvinkään kaupungin sivistystoimesta. Tutkimuslupa varten lähetin tutkimussuunnitelman sekä tutkimuskysymykset Hyvinkään kaupungille. Tutkimuslupa (liite 4) myönnettiin huhtikuun alussa. Työstin kyselylomakkeen kysymysten järjestystä maaliskuussa ja lomake sai lopullisen muotonsa huhtikuun alussa. Kyselylomake lähti Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuskoordinaattorin sähköpostista varhaiskasvatuksen työntekijöille heti tutkimusluvan saamisen jälkeen, huhtikuun alussa. Ensimmäinen muistutus lähti samasta sähköpostista vajaan kahden viikon jälkeen ja toinen muistutus noin viikkoa ennen kyselyn umpeutumista. Vastausaika päättyi toukokuun alussa.

Hirsjärven ym. (2014, 223) mukaan yleensä ajatellaan, että analyysi tehdään sen jälkeen, kun aineisto on kerätty, mutta itse toimin kuitenkin hieman toisin. Noudatin kuitenkin Hirsjärven ym. (2014, 223) yleisohjetta siitä, että aineiston käsittely ja analysointi aloitetaan mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. Teoriaa kirjoitin pitkin kevättä 2016, osittain päällekkäin aineiston analysoinnin kanssa.

5.5 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko muodostavat tutkimuksen ytimen. Tämä on tärkeä vaihe ja tähän tähdätään jo tutkimusta aloittaessa. Vasta analyysivaiheessa tutkimuksen tekijällekin selviää, millaisia vastauksia tutkimusongelmiin on saanut. Voi myös käydä niin, että vasta analyysivaiheessa selviää, miten tutkimusongelmat olisi pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2014, 221.)

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa pyritään rakentamaan tutkimuksen aineistoon sopivaa teoriaa, joka nousee aineistosta. Aineistoon voidaan ensin tutustua ilman kovin tarkkaa tutkimussuunnitelmaa, vain rajaamalla ilmiökenttää, johon tutkimus kohdistuu. Kysymyksenasettelut, käsitteet ja menetelmälliset ratkaisut tarkentuvat, täsmentyvät ja laajentuvat tutkimuksen teon ja analyysin aikana. (Karila 1999, 120-123.) Näin kävi tämänkin opinnäytetyön tutkimuksessa. Kysymyksen asettelut ja käsitteet sekä menetelmälliset ratkaisut tarkentuivat tutkimuksen teon ja varsinkin analyysin aikana.

Kyselyn tulosten analysointiin käytin tilastollista yleisohjelmistoa SPSS:ää (Statistical Package for the Social Sciences). Koska kyselylomake oli tehty E-lomakkeella, sain siirrettyä tiedot suoraan SPSS-ohjelmaan eikä niitä tarvinnut syöttää käsin. Näin minimoitui myös mahdollisten virhesyöttöjen mahdollisuus. Ennen tilastollisia ajoja etsin vielä virheellisiä tietoja tarkastamalla vaihteluväleistä poikkeavia arvoja. En löytänyt virheellisiä tietoja. Puuttuvia arvoja ei ollut, koska oli määritellyt E-lomakkeelle pakolliseksi vastata kaikkiin kysymyksiin.

Taustamuuttujista syntymävuoden jaottelin neljään ikäluokkaan, näin vastaajat jakaantuivat melko tasaisesti eri ikäluokkiin (alle 34-vuotiaat, 35-44-vuotiaat, 45-54-vuotiaat ja yli 55-vuotiaat). Taustatietojen kuvailussa (työskentelyalue, ikä, työkokemusvuodet ja koulutustausta) käytin frekvenssiä, keskiarvoa ja prosenttijakaumaa.

Koulutustaustasta selvitin vain, onko vastaajalla yliopisto (myöhemmin YO), ammattikorkeakoulu (myöhemmin AMK) vai toisen asteen koulutus. Kyselyssä ei kysytty lainkaan vastaajan työtehtävää, sillä arvioin, että vain koulutustaustalla olisi merkitystä. On myös hyvin yleistä, että yliopisto ja ammattikorkeakoulutuksen käyneet työskentelevät lastentarhanopettajina ja toisen asteen tutkinon suorittaneet lastenhoitajina. Tässä opinnäytetyössä olin kiinnostunut

koulutustaustan yhteydestä huolen kanssa toimimiseen. Käytän koulutustaustaa ristiintaulukoinnissa ja haen sitä kautta selittäviä tekijöitä vastaajien toimintaan.

Työkokemuksen pituus oli valmiiksi määritelty eri vastausvaihtoehdoiksi, mutta tuloksia tulkittaessa totesin, että vastausvaihtoehtoja tulee yhdistää. Yhdistin kaksi vastausvaihtoehtoa yhdeksi vastaajien anonymiteetin takaamiseksi, sillä yhdessä luokassa oli vain yksi vastaaja.

Kyselylomakkeessa käytin taustatietoja ja avoimia kysymyksiä lukuun ottamatta vastausvaihtoehtona viisiportaista Likertin asteikkoa. Asteikossa oli jokaisen väittämän kohdalla viisi vastausvaihtoehtoa: täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Näistä vaihtoehtoista vastaaja valitsi kohdan, joka hänen mielestään vastasi parhaiten väittämää. Jokaiseen kysymykseen oli pakko vastata, jotta pääsi kyselylomakkeella eteenpäin. Kyselylomakkeessa ei ollut asteikon kohdalla vaihtoehtoa ”en osaa sanoa”, mutta käytännössä voidaan katsoa että ”ei samaa eikä eri mieltä” vaihtoehto kuvaa samaa asiaa. Kyselylomakkeella oli yhteensä 48 väittämää, joissa oli Likertin asteikon mukaiset vastausvaihtoehdot.

Kaikista väittämäkysymyksistä laskin keskiarvon, keskihajonnan sekä lukumääräiset että prosentuaaliset jakaumat vastauksista. Keskiarvon perusteella voi muodostaa mielikuvan vastaajien keskimääräisestä mielipiteestä. Keskiarvoasteikko on tässä kyselyssä 1-5. Keskihajonta kertoo, kuinka paljon mielipiteet keskimäärin poikkeavat keskiarvosta. Keskihajonnan perusteella voi muodostaa käsityksen mielipiteiden vaihtelusta - mitä suurempi keskihajonta on, sitä enemmän mielipiteet ovat vaihdelleet. (Taanila, A. 2013a.)

Kyselylomake sisälsi neljä avointa kysymystä. Avoimet kysymykset ovat luonteeltaan laadullisia, joten ne on analysoitu laadulliselle tutkimukselle ominaisella sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on systemaattinen ja objektiivinen analysointimuoto. Siinä ei kiinnitetä huomiota siihen, miten asia on tekstissä sanottu vaan pelkästään tekstin sisältö kiinnostaa. Sisällönanalyysillä kerätty aineisto järjestetään johtopäätösten tekemistä varten. Käytännössä sisällönanalyysi on tekstin analysointia. Koska suurin osa tutkimuksestani oli kvantitatiivista, keskityin aineiston sisällön sanallisen analysoimisen lisäksi myös aineiston kvantifiointiin. Aineiston kvantifioinnin avulla laadullista aineistoa voi ilmaista määrällisesti. Kvantifioinnissa aineiston luokittelun jälkeen lasketaan, kuinka monta kertaa sama tekijä esiintyy aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-121.)

Ennen avoimien kysymysten aineiston kvantifiointia luokittelin aineiston. Luokittelin aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaan. Ensin perehdyin avointen kysymysten vastauksiin, merkkasin tunnusvärein vastauksia, erottelin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastauksista. Yh-

distelemällä vastausten tyyppisiä sain alaluokkia. Alaluokkia yhdistelemällä sain luotua yläluokkia ja yläluokkien avulla sain jokaiselle kysymykselle kuvaavan käsitteen. Aineistoa luokitellaessa pyrin siihen, että yläluokkia olisi vain kolme mutta joissakin kysymyksissä niitä tuli enemmän.

6 Kyselyn tulokset

Tässä osiossa käsittelemme opinnäytetyöni tutkimuksen tulokset kyselyn teemojen mukaisesti. Kyselyä ei ollut ryhmitelty teemojen mukaisesti, vaan väittämät olivat sekoitettu ja jaettu kahteen osaan, jottei kyselylomake olisi ollut liian raskas. Jaottelin kysymykset kuitenkin teemoihin jo kyselyn laatimisvaiheessa ja tulokset esitellään näiden teemojen mukaisesti (huolen herääminen, valmistautuminen huolen puheeksiottamiseen, huolen puheeksiottaminen, vastuut, yhteistyö Nopsan kanssa, koulutus ja vastaajien kehittämistarpeet sekä esimerkkita-paus).

Kyselylomake lähetettiin yhteensä 350 henkilön sähköpostiin, joista 83 vastasi ja vastausprosentiksi muodostui 23,71 %. Arvioimme toimeksiantajan ja ohjaavan opettajan kanssa tämän vastausprosentin olevan riittävä tämän kaltaisessa tutkimuksessa. Käytännössä nettikyselyiden vastausprosentit jäävät usein harmittavan alhaisiksi. Määrällisissä tutkimuksissa yleissääntönä pidetään 30 yksikön otosta. (Taanila 2013b; Usein kysyttyä 2016; Vilpas 2016.) Vastausprosentin alhaisuuteen vaikuttivat osaltaan kyselyn puhtaasti sähköinen toteutustapa, osittain myös kyselyn ajankohta kevätlomien aikaan sekä kyselystä tiedottaminen vain sähköpostitse. On kuitenkin hyvä huomioda, että avoimia kysymyksiä lukuun ottamatta kaikki vastaajat vastasivat kaikkiin kysymyksiin, yhtään kesken jätettyä lomaketta ei ollut. Avoimia kysymyksiä raportoidessa ilmoitan erikseen vastaajamäärät.

6.1 Tutkimukseen osallistuneiden kuvaus

Kyselylomakkeen ensimmäisessä osassa selvitin vastaajan työskentelyalueen, syntymävuoden, työkokemuksen pituuden sekä koulutustaustan (Taulukko 2). Tutkimukseen osallistuneiden keski-ikä oli 53 vuotta (keskimääräinen syntymävuosi 1963). Nuorin vastaajista oli syntynyt vuonna 1992 ja vanhin 1953. Kaikki vastaajat ilmoittivat syntymävuotensa.

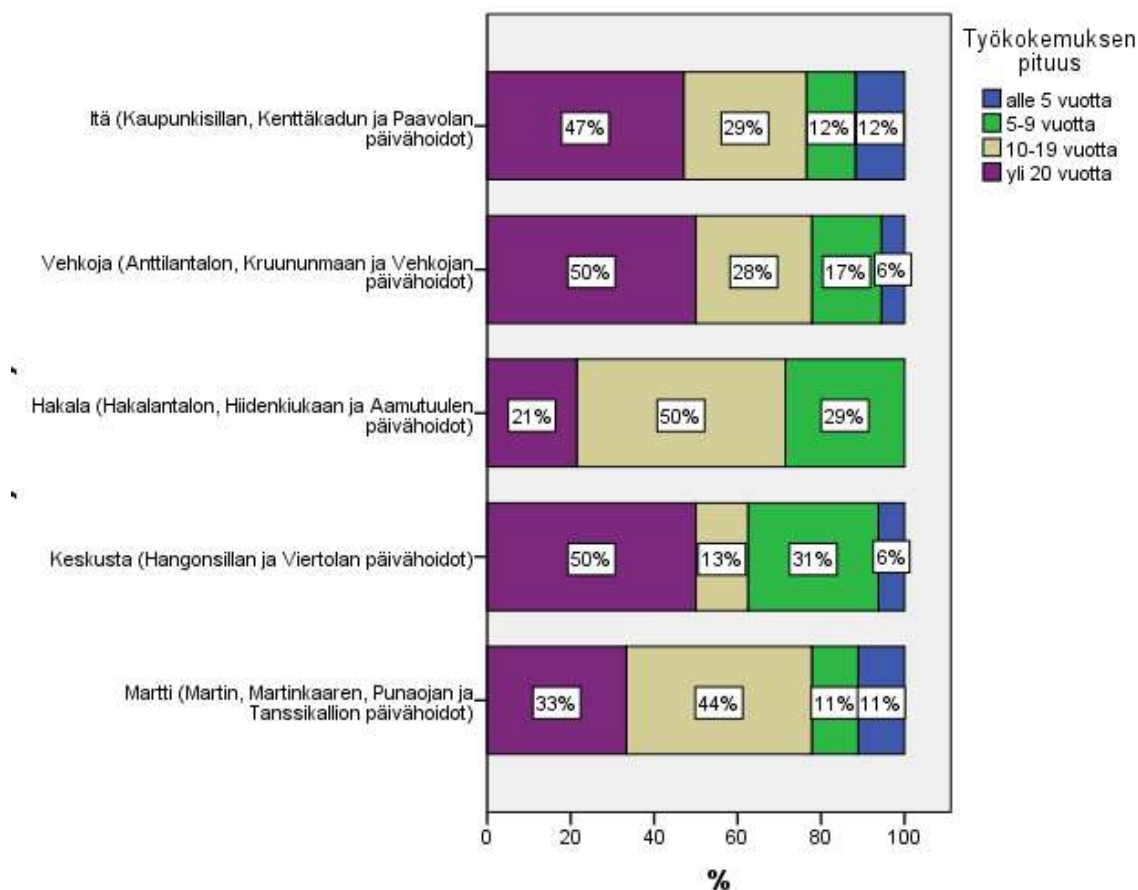
Vastaajat jakaantuivat melko tasaisesti kaikille alueille ja tämän vuoksi voin myös todeta tulosten olevan kattava otos Hyvinkään alueesta. Vastaajista 21,7 % työskenteli Martin alueella ja saman verran työskenteli Vehkojan alueella. Idän alueella työskenteli 20,5 %, keskustan alueella 19,3 % ja 16,9 % Hakalan alueella.

57 % vastaajista oli toisen asteen koulutusta, 20 % ammattikorkeakoulutus ja 23 % yliopistosta hankittu koulutus. 41 % vastaajista oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa yli 20 vuotta. Myös 10 - 19 vuotta työskennelleitä vastaajia oli paljon, melkein kolmasosa (32,5 %). Vastaajista 19,3 prosentilla oli työkokemusta 5 -9 vuotta ja 7,2 % vastaajista oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa alle 5 vuotta.

	N	%
Ikä		
alle 34 vuotta	17	20,5
35-44 vuotta	17	20,5
45-54 vuotta	23	27,7
yli 55 vuotta	26	31,3
Koulutus		
yliopisto	19	22,9
ammattikorkeakoulu	17	20,5
toinen aste	47	56,6
Työskentelyalue		
Martti	18	21,7
Keskusta	16	19,3
Hakala	14	16,9
Vehkoja	18	21,7
Itä	17	20,5
Työkokemusvuodet		
alle 5 vuotta	6	7,2
5-10 vuotta	16	19,3
10-19 vuotta	27	32,5
yli 20 vuotta	34	41,0

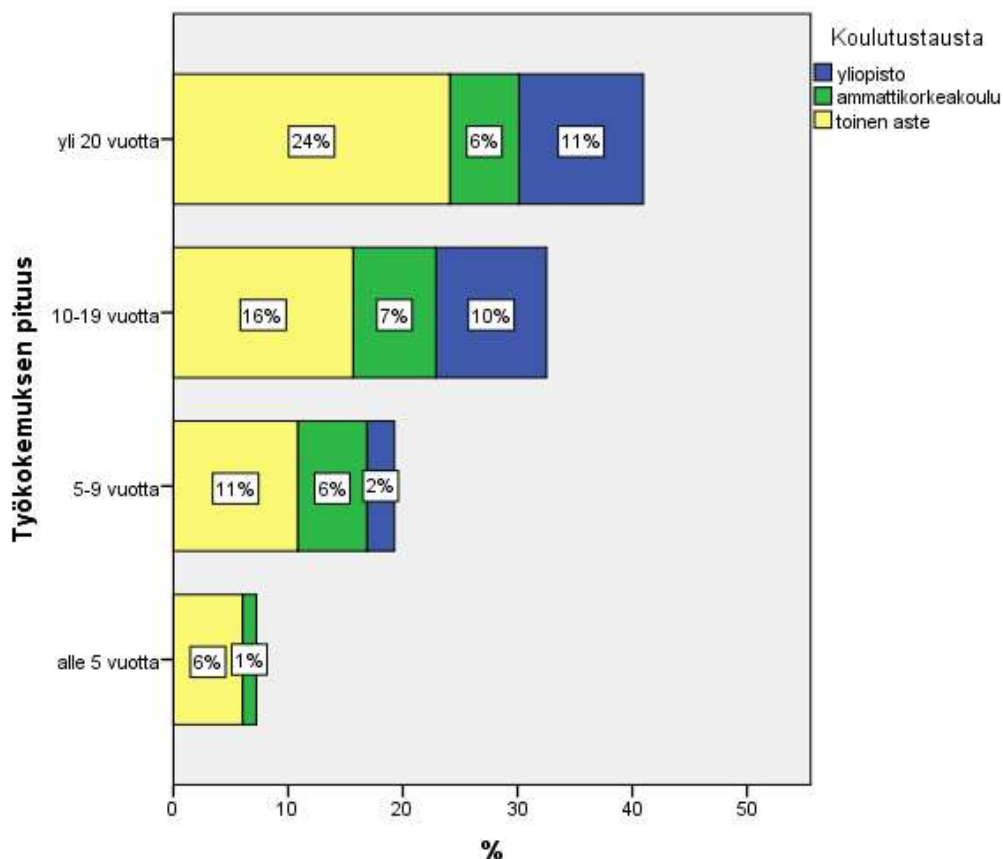
Taulukko 2: Tutkimukseen osallistuneiden demografiset muuttujat tässä aineistossa.

Verrattaessa työkokemuksen pituutta suhteessa työskentelyalueisiin kävi ilmi, että pisimmät työurat ovat Vehkojan ja Keskustan alueilla. Molemmissa 50 % vastaajista on työskennellyt yli 20 vuotta. Myös Hakalan ja Martin alueilla on paljon pitkään alalla työskennelleitä, molemmissa yli 10 vuoden työkokemus oli 70 % vastaajista (kuvio 1).

Kuvio 1: Työkokemuksen pituus työskentelyalueittain.

Vastaajien ikä on yhteydessä työkokemuksen pituuteen (kuvio 2). Merkitsevyystaso (Sig.) kertoo, kuinka suuri riski on, että saatu riippuvuus johtuu sattumasta (Vilpas 2016, 23). Tässä tapauksessa riski on yhden prosentin luokkaa (Sig. 0,01), eli voidaan sanoa, että 99% varmuudella vastaajien ikä on yhteydessä työkokemuksen pituuteen. Vastaajista liki kolmasosa oli yli 55-vuotiaita ja heistä noin 85 % oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa yli 20 vuotta. Vajaa kolmannes vastaajista oli 45 - 54-vuotiaita ja heistä noin puolella oli 10 - 19 vuoden ja noin puolella oli yli 20 vuoden työkokemus. Viidennes vastaajista oli 35 - 44-vuotiaita ja heistä 76 prosentilla oli 10 - 19-vuoden työhistoria. Koska kyse on naisvaltaisesta alasta, on oletettavaa, että vastaajat laskivat työuransa pituuteen mukaan myös mahdolliset äitiyslomat ja hoivovapaat. Viidesosa vastaajista oli alle 34-vuotiaita ja heistä noin 70 prosentilla oli työkokemusta 5 - 9 vuotta.

Kuvio 2: Työkokemuksen pituus suhteessa koulutustaustaan.

Taustakysymyksissä kysyin myös, kehen vastaaja ottaa ensimmäisenä yhteyttä, kun hänellä herää huoli lapsesta. 57,8 % ottaisi ensimmäisenä yhteyttä omaan kollegaan. 15,7 % vastaajista ottaisi ensimmäisenä yhteyttä lapsen huoltajiin. 12 % vastaajista puolestaan ottaisi ensimmäisenä yhteyttä lapsen omahoitajaan. Päiväkodin johtajaan ottaisi ensimmäisen yhteyttä 7,2 % vastaajista ja yhtä suuri osa (7,2 %) ottaisi ensimmäisen yhteyttä kiertävään erityislastentarhanopettajaan. Vastausvaihtoehdoissa oli myös Nopsa ja neuvola sekä muu, mikä vaihtoehdot, mutta kukaan vastaajista ei valinnut näitä vaihtoehtoja. Koulutustaustalla ei ollut selkeää yhteyttä tässä kysymyksessä.

6.2 Huolen herääminen ja valmistautuminen huolen puheeksiottamiseen

Työmenetelmiin liittyvillä väittämillä selvitin työntekijöiden toimintaa huolen herätessä, valmistautumista huolen puheeksiottamiseen sekä varsinaista huolen puheeksiottamista. Näihin liittyviä väittämiä oli yhteensä 16 ja lisäksi oli yksi avoin kysymys, jolla selvitin kuinka vastaaja kehittäisi huolen puheeksi oton käytänteitä omassa päiväkodissaan.

Työntekijöiden toimintaa huolen herätessä selvitin kolmella väittämällä (taulukko 3). Kysymykset liittyivät huolen peilaamiseen huolen vyöhykkeisiin, huolen puheeksiotto -menetelmän soveltamiseen sekä huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti etenemiseen.

Huolen peilaaminen huolen vyöhykkeisiin jakoi mielipiteitä eniten (keskihajonta 0,9). Huolen puheeksiotto -menetelmän soveltaminen jakoi mielipiteitä vähiten (keskihajonta 0,677). Keskihajontojen sekä keskiarvojen perusteella voin todeta, että vaikeivat kaikki vastaajat peilaa huoltansa huolen vyöhykkeisiin, he kuitenkin käyttävät huolen puheeksiotto -menetelmää. Huolen peilaamisella huolen vyöhykkeisiin ja huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti etenemisellä ei ole suoranaista yhteyttä tämän kyselyn vastausten perusteella.

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Kun minulla herää huoli lapsesta, peilaan huoltani huolen vyöhykkeisiin	3,63	0,907	83
Kun minulla herää huoli lapsesta, sovellan huolen puheeksiotto-menetelmää	3,87	0,677	83
Kun minulla herää huoli lapsesta, etenen huolen puheeksiotto-menetelmän mukaisesti	4,10	0,759	83

Taulukko 3: Huolen heräämiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Vastaajista 63,9 % ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että peilaa lapsesta syntyneestä huolta huolen vyöhykkeisiin (taulukko 4). Selkeät enemmistöt kaikista koulutustaustoista peilasivat myös syntyneestä huolta huolen vyöhykkeisiin: yliopistotaustaisista 68,4 %, ammattikorkeakoulutetuista 58,8 % ja toisen asteen tutkinnon suorittaneista 63,8 %. Toisen asteen tutkinnon suorittaneista alle 10 % ei peilannut huoltansa huolen vyöhykkeisiin, kun taasen korkeakoulutaustaisista huolen vyöhykkeisiin huoltansa ei peilannut viidesosa (YO 21,1 % ja AMK 17,6 %).

79,5 % vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huolen herätessä soveltaa huolen puheeksiotto -menetelmää (taulukko 4). Yliopistotaustaisista näin vastasi 84,2 %, ammattikorkeakoulutetuista 76,5 % ja toisen asteen tutkinnon suorittaneista 78,7 %.

Kun vastaajilla herää huoli lapsesta, 85,1 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että etenee huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti (taulukko 4). Näin vastasi 94,7 % yliopiston käyneistä, mutta vain 76,5 % ammattikorkeakoulun käyneistä. Yliopistotaustaisista kukaan ei vastannut olevansa täysin eri mieltä siitä, että etenee huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti. Ammattikorkeakoulutetuista ja toisen asteen käyneistä muutamat vastasivat olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että he etenevät huolen puheeksiotto -menetelmän mukaisesti etenemisestä. Tästä voisi tulkita, että yliopistotaustaisilla huolen puheeksiotto -menetelmä on aktiivisemmassa käytössä kuin muilla.

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Kun minulla herää huoli lapsesta, peilaan huoltani huolen vyöhykkeisiin	83	1,2	12,0	22,9	50,6	13,3
Kun minulla herää huoli lapsesta, sovellan huolen puheeksiotto-menettelmää	83	0,0	4,8	15,7	67,5	12,0
Kun minulla herää huoli lapsesta, etenen huolen puheeksiotto-menettelmän mukaisesti	83	0,0	4,8	9,6	56,6	28,9

Taulukko 4: Huolen heräämiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdoittain.

Huolen puheeksiottamiseen valmistautumista selvitin viidellä väittämällä (taulukko 5). Väittämällä selvitin, miten työntekijät valmistautuvat huolen puheeksiottamiseen, keskustelevatko he asiasta kollegan kanssa, pohtivatko he asiaa itsekseen, käyttävätkö he ennakointilomaketta ja kokevatko he valmistautumisen tärkeäksi.

Valmistautuminen huolen puheeksiottamiseen ennakointilomakkeen avulla jakoi mielipiteitä eniten (keskihajonta 1,075). Valmistautumattomuus huolen puheeksiottamiseen jakoi mielipiteitä vähiten (keskihajonta 0,611). Näiden kysymysten keskiarvoja ja keskihajontoja katsottaessa voin todeta, että huolen puheeksiottamiseen valmistautuminen koetaan tärkeäksi, mutta ennakointilomakkeen käyttö apuvälineenä ei ole tarpeellista. Valmistautuminen huolen puheeksiottamiseen tehdään useimmiten toisen työntekijän kanssa keskustelemalla tai asiaa itsenäisesti pohtimalla. (Taulukko 5.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
En valmistaudu huolen puheeksi ottamiseen	1,28	0,611	83
Valmistaudun huolen puheeksi ottamiseen täyttämällä ennakointilomakkeen	2,94	1,075	83
Valmistaudun huolen puheeksi ottoon pohtimalla asiaa itsekseni	4,02	0,950	83
Valmistaudun huolen puheeksi ottoon keskustelemalla toisen työntekijän kanssa	4,47	0,687	83
Mielestäni on tärkeää valmistautua huolen puheeksiottamiseen	4,47	0,738	83

Taulukko 5: Huolen puheeksiottamiseen valmistautumiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Melkein kaikki vastaajat (96,4 %) olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että valmistautuvat huolen puheeksiottamiseen (taulukko 6). Jokaisesta koulutustaustasta muutama vastaaja oli täysin tai jokseenkin eri mieltä, eli ettei valmistaudu huolen puheeksiottamiseen. 94,1 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että on tärkeää valmistautua huolen puheeksiottamiseen. Yliopistotaustaisista kaikki pitivät tärkeänä huolen puheeksiottamiseen valmistautumista, mutta ammattikorke- ja toisen asteen käyneistä muutamat olivat täysin tai jokseenkin eri mieltä.

Valmistautuminen tapahtuu melkein kaikilla vastaajilla keskustelemalla toisen työntekijän kanssa, sillä täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 97,6 % (taulukko 6). Yliopistokoulutuksen saaneista kaikki vastasivat keskustelewansa toisen työntekijän kanssa, AMK- ja toisen asteen käyneistä myös yli 90 %. Työyhteisön tuki on tärkeää, ja se heijastuu tässäkin. Asiat halutaan jakaa kollegoiden kanssa ja sitä kautta varmistua omasta näkökannasta.

Vastaajista 74,3 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että valmistautuu huolen puheeksi ottoon pohtimalla asiaa itsekseen (taulukko 6). Koulutustaustalla ei tässä ollut mainittavia eroja: YO 78,9 %, AMK 82,4 % ja toinen aste 76,6 %. Vastaajista 33,7 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että käyttää ennakointilomaketta valmistautuessaan huolen puheeksiottamiseen. Tunnollisimpia ennakointilomakkeen täyttäjiä olivat toisen asteen koulutuksen käyneet, heistä 40,4 % ilmoitti käyttävänsä lomaketta, kun puolestaan yliopiston käyneistä 57,9 % eivät täyttäneet lomaketta. Ammattikorkeakoulun käyneistä melkein puolet (47,1 %) eivät täyttäneet ennakointilomaketta. Korkeakoulutettujen korkeat lukemat kertovat mielestäni siitä, etteivät he koe ennakointilomaketta tarpeelliseksi.

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
En valmistaudu huolen puheeksi ottamiseen	83	78,3	18,1	1,2	2,4	0,0
Valmistaudun huolen puheeksi ottamiseen täyttämällä ennakointilomakkeen	83	8,4	28,9	28,9	27,7	6,0
Valmistaudun huolen puheeksi ottoon pohtimalla asiaa itsekseeni	83	2,4	4,8	14,5	44,6	33,7
Valmistaudun huolen puheeksi ottoon keskustelemalla toisen työntekijän kanssa	83	1,2	1,2	0,0	44,6	53,0
Mielestäni on tärkeää valmistautua huolen puheeksiottamiseen	83	2,4	0,0	0,0	43,4	54,2

Taulukko 6: Huolen puheeksiottamisen valmistautumiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.

6.3 Huolen puheeksiottaminen

Varsinaiseen huolen puheeksiottamiseen liittyi kahdeksan väittämää ja yksi avoin kysymys (taulukko 7). Väittämällä selvitin työntekijöiden näkemyksiä siitä, tuleeko huolen puheeksiotto suunnitella ennalta, tuleeko siitä kertoa huoltajille etukäteen, voiko huolen ottaa puheeksi ovenraossa, ja kenen huoli tulisi työntekijöiden mielestä ottaa puheeksi. Lisäksi selvitin vähentävätkö työntekijän tekemät toimenpiteet hänen huoltansa lapsesta.

Väittämä, jonka mukaan huoltajan tulisi tietää ennalta, jos työntekijä aikoo ottaa lapsen liittyvän huolen puheeksi, jakoi mielipiteitä eniten (keskihajonta 1,111). Vähiten mielipiteitä jakoi huolen puheeksiottaminen rauhallisessa tilassa (keskihajonta 0,63). Huolen puheeksiottamiseen liittyvien väittämien keskiarvojen ja keskihajontojen perusteella voin todeta, että ennalta suunniteltu ja rauhallisessa tilanteessa huolen puheeksiottaminen nähdään tärkeänä.

Vastauksista on nähtävissä myös, että vaikka huolen voikin ottaa puheeksi tilanteesta riippumatta eikä ole huoltajan ole tarpeellista tietää ennalta huolen puheeksiottamista, ei huolta kuitenkaan voi ottaa puheeksi oven raossa. (Taulukko 7.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi ovenraossa	1,67	0,964	83
Mielestäni huoltajan tulee tietää ennalta, jos aion ottaa lapsen liittyvän huolen puheeksi	3,10	1,111	83
Mielestäni on tärkeää, että huoltajien kanssa huolen ottaa puheeksi se, joka huolen havaitsee	3,30	1,009	83
Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi tilanteesta riippumatta	3,57	1,139	83
Tekemäni toimenpiteet huolen puheeksiottamisessa vähentävät huoltani lapsesta	3,84	0,804	83
Mielestäni on tärkeää kuka huolen ottaa puheeksi huoltajien kanssa	3,89	0,975	83
Mielestäni huolen puheeksi ottaminen tulee aina suunnitella ennalta	4,05	0,975	83
Mielestäni huoli tulee ottaa puheeksi rauhallisessa tilanteessa	4,55	0,630	83

Taulukko 7: Huolen puheeksiottamiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Vastaaajista 84,3 % olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huolen puheeksiottaminen tulee suunnitella ennalta (taulukko 8). Eri koulutustaustoilla ei ollut hajontaa. Kuten Eriksson ja Arnkil (2012,16) ohjeistavat, huoli tulee ottaa puheeksi rauhallisessa tilassa. Tätä täysin tai jokseenkin samaa mieltä olivat myös melkein kaikki vastaajat (98,8 %): yliopisto- ja ammattikorkeakoulutetuista kaikki olivat samaa mieltä, mutta toisen asteen käyneistä löytyi muutama eriävä mielipide.

Vastaaajista 85,5 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, ettei ovenrako ole sopiva paikka ottaa huolta puheeksi (taulukko 8). Yli 90 % toisen asteen käyneistä arvioi, ettei ovenrako ole sopiva paikka ottaa huolta puheeksi. Korkeakoulutetuista puolestaan 10 % (YO 10,5 % ja AMK 11,8 %) olivat sitä mieltä, että ovenrako olisi sopiva paikka ottaa huoli puheeksi. Vastaaajista kaksi kolmasosaa (66,3 %) oli sitä mieltä, että huolen voisi ottaa puheeksi tilanteesta riippumatta. Melkein kolme neljästä toisen asteen koulutuksen käyneistä voisi ottaa huolen puheeksi tilanteesta riippumatta, kun taas korkeakoulutetuista samaa mieltä oli vähän yli puolet (YO 52,6 % ja AMK 58,8 %). Yliopiston käyneistä kaksi viidesosaa (42,1 %), kun toisen asteen koulutetuista vain 17 % olivat asiasta täysin tai jokseenkin eri mieltä, eli heidän mielestään huolta ei voittaa puheeksi kaikissa tilanteissa.

Yli kolmasosa (38,5 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huoltajan tulee tietää ennalta, jos työntekijä aikoo ottaa lapsen liittyvän huolen puheeksi (taulukko 8). Suunnilleen saman verran oli myös täysin tai jokseenkin eri mieltä asiasta, eli 33,7 % mie-

lestä huoltajan ei tarvitse tietää ennalta lapseen liittyvän huolen puheeksi ottoa. Ammatti- korkeakoulun käyneistä melkein puolet (47,1 %) olivat sitä mieltä, ettei huoltajan tarvitse tietää ennalta.

Vastaajista 77,1 % oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että on tärkeää kuka huolen ottaa puheeksi huoltajan kanssa (taulukko 8). Tässä ei ollut eroja koulutustaustalla. Vajaa puolet (45,8 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huolen huoltajan kanssa ottaa puheeksi se, joka huolen on havainnut. Toisaalta melkein viidesosa (24,1 %) vastaajista oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä. Selkeästi yli puolet (63,2 %) yliopiston käyneistä näki tärkeänä, että huolen ottaa puheeksi huolen havainnut. AMK- ja toisen asteen käyneistä vain kaksi viidestä näki tärkeänä, että huolen ottaa puheeksi huolen havainnut (AMK 41,2 % ja toinen aste 40,4 %).

Vastaajista 74,7 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän tekemät toimenpiteet huolen puheeksiottamisessa vähentävät huolta lapsesta (taulukko 8). Tässä ei ollut eroa koulutustaustalla, sillä jokaisesta koulutustaustasta muutama oli asiasta eri mieltä ja yli 70 % samaa mieltä.

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi ovenraossa	83	56,6	28,9	6,0	7,2	1,2
Mielestäni huoltajan tulee tietää ennalta, jos aion ottaa lapseen liittyvän huolen puheeksi	83	6,0	27,7	27,7	27,7	10,8
Mielestäni on tärkeää, että huoltajien kanssa huolen ottaa puheeksi se, joka huolen havaitsee	83	2,4	21,7	30,1	34,9	10,8
Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi tilanteesta riippumatta	83	3,6	21,7	8,4	47,0	19,3
Tekemäni toimenpiteet huolen puheeksiottamisessa vähentävät huoltani lapsesta	83	1,2	4,8	19,3	57,8	16,9
Mielestäni on tärkeää kuka huolen ottaa puheeksi huoltajien kanssa	83	1,2	12,0	9,6	50,6	26,5
Mielestäni huolen puheeksi ottaminen tulee aina suunnitella ennalta	83	4,8	2,4	8,4	51,8	32,5
Mielestäni huoli tulee ottaa puheeksi rauhallisessa tilanteessa	83	1,2	0,0	0,0	39,8	59,0

Taulukko 8: Huolen puheeksiottamiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.

Vastaajista 36 prosenttia (N=30) vastasi avoimeen kysymykseen, jossa pyydettiin lyhyesti kertomaan, miten kehittäisi huolen puheeksiottoon liittyviä käytänteitä omassa päiväkodissa. Viidesosa näistä vastaajista oli sitä mieltä, ettei kehitettävää ole, vaan nykyiset käytännöt ovat toimivia. Kuitenkin puolet vastanneista toivat esille, että avoimelle keskustelulle olisi hyvä olla enemmän aikaa. Vastauksissa toivottiin esimerkiksi lisää tilanteita, joissa kollegat voisivat puhua avoimesti asioista ja tukea toisiaan. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi tiimikokoukset. Tiimeille toivottiin enemmän aikaa pohtia yhdessä käytänteitä, joilla voitaisiin

auttaa lasta / perhettä. Vastauksissa tuotiin esille myös, että tarvitaan rohkeutta ja avoimuutta keskusteluihin sekä enemmän aikaa rauhallisten keskustelutilanteiden järjestämiselle sekä yhteisten toimintamallien pohtimiselle.

Melkein viidesosa (17 %) vastaajista toi esille sen, että huoli pitäisi ottaa käsittelyyn heti. Yksi vastaajista näki tärkeänä ja toimivana, huolta vähentävänä, että arjen kokemukset jaetaan huoltajan kanssa heti kun pienikin huoli herää. Eräs vastaaja toi hyvin selkeästi esille, että ”Yleiseen käytäntöön kuuluu jokaisen kasvattajan vastuu ottaa huoli puheeksi. Liika hienotunteisuus ja ”hissuttelu” ei ole lapsen etu.”

Vastaajat toivat esille myös yhteisten pelisääntöjen tarpeen. Osa vastaajista toivoi erilaisia arjen apuvälineitä, kuten huolen puheeksiotto lomakkeita. Muutama vastaaja kirjoitti, että huolen puheeksiottamisessa esimiehen tuen tarve on tärkeä. Esimiehen helppo tavoitettavuus ja lähestyttävyyys ovat tärkeitä.

6.4 Vastuisiin liittyvät kysymykset

Vastuisiin liittyvillä väittämillä oli tarkoitus selvittää, miten huolen heräämiseen liittyvät vastuut on jaoteltu. Jokaisella ihmisellä on vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoistaan. Asiakkaan tai toisen työntekijän asennoitumiseen tai toimintaan voi vaikuttaa vain oman toiminnan kautta. Jos asiaa kiertelee ja kaartelee tai asian jättää sanomatta, asiakas vaistoa sen ja jää arvailemaan, mitä jäi sanomatta. (Eriksson & Arnkil 2012, 24.) Vastuisiin liittyviä väittämiä oli yhteensä 11. Nämä väittämät voidaan edelleen jakaa kahteen kategoriaan, siihen miten vastuut huolen puheeksiottamisessa jakautuvat ja siihen, millaisia pelkoja huolen puheeksiottamiseen voi liittyä.

Vastuisiin liittyviä väittämiä oli yhteensä kuusi ja niillä selvitin, kenen vastuulla työntekijöiden mielestä on ottaa huoli puheeksi sekä koetaanko huolen puheeksiottaminen liian hienotunteiseksi ja puututaanko huoliin riittävästi tai liian vähän (taulukko 9). Se, onko huolen puheeksiottaminen liian hienotunteista, jakoi mielipiteitä eniten (keskihajonta 1,030). Väittäjä, jonka mukaan lapsista heränneisiin huoliin pitäisi puuttua enemmän, jakoi mielipiteitä vähiten (keskihajonta 0,852).

Vastuisiin liittyvien väittämien keskiarvojen ja keskihajontojen perusteella voin todeta, ettei ole päiväkodin johtajan vastuulla ottaa huolta puheeksi vaan enemminkin se kuuluu lapsen omahoitajan tai huolen havainneen henkilön vastuisiin. Keskiarvoista ja keskihajonnoista voin myös tulkita, ettei huolen puheeksiottaminen ole liian hienotunteista ja että heränneisiin huoliin pitäisi puuttua aktiivisemmin, niihin puututaan liian harvoin. (Taulukko 9.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
On päiväkodin johtajan vastuulla ottaa lapsesta herännyt huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa	1,87	0,894	83
Mielestäni huolen puheeksiottaminen on liian hienotunteista	1,99	1,030	83
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin puututaan liian vähän	3,10	0,995	83
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin pitäisi puuttua enemmän	3,70	0,852	83
On minun vastuullani ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa silloin, kun itselläni on huoli lapsesta	4,05	0,936	83
Lapsen omahoitajan vastuuseen kuuluu ottaa lapsesta herännyt huoli puheeksi huoltajan kanssa	4,18	0,939	83

Taulukko 9: Vastuisiin liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Vastaajista 77,1 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että on omalla vastuulla ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa silloin kun itsellä on huoli lapsesta (taulukko 10). Yliopiston käyneistä melkein kaikki (94,7 %) olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun puolestaan toisen asteen käyneistä näin vastasi 68,1 %. Sekä ammattikorkean että toisen asteen käyneistä muutamat olivat täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että olisi heidän vastuullaan ottaa huolta puheeksi silloin kun itsellä on huoli lapsesta ja tällaisen voisi kyllä tulkita vastuun välttelyksi. Olisi tärkeää nostaa avoimeen keskusteluun varhaiskasvattajien vastuu huolen puheeksiottamisessa.

Vastaajista 81,9 % oli täysin tai jokseenkin eri mieltä, että olisi päiväkodin johtajan vastuulla ottaa lapsesta herännyttä huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa (taulukko 10). Vain 6 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huolen puheeksiottaminen olisi päiväkodin johtajan vastuulla, ammattikorkeakoulun käyneistä kukaan ei ollut sitä mieltä, mutta yliopiston ja toisen asteen käyneistä muutamat olivat. Näistä vastauksista käy hyvin ilmi, ettei vastuuta huolen puheeksiottamisesta siirretä kovinkaan usein päiväkodin johtajalle.

Vastaajista 86,7 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huolen puheeksiottaminen kuuluisi lapsen omahoitajan vastuulle (taulukko 10). Tässä ei ollut eroavaisuuksia eri koulustaustaisten välillä, ja jokaisesta koulustaustasta muutama oli asiasta eri mieltä.

Alle puolet (41 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että lapsesta heränneisiin huoliin puututaan liian vähän (taulukko 10). Vajaa kolmannes (32,5 %) oli kuitenkin täysin tai jokseenkin eri mieltä, eli että lapsesta heränneisiin huoliin puututaan sopivasti tai jopa liikaa. Yliopiston käyneistä näin ajatteli liki puolet (47,4 %) mutta ammattikorkean tai toisen asteen käyneistä vain vajaa kolmannes (AMK 29,4 % ja toinen aste 27,7 %). Selkeästi yli puolet (63,9 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että lapsesta herännei-

siin huoliin pitäisi puuttua enemmän. Tässä kysymyksessä ei ollut selkeitä eroja koulutustaus-
tojen välillä. Nämä vastausprosentit on tulkittavissa siten, että huolia herää, mutta läheskään
aina niihin ei puututa. Ehkä tässäkin auttaisi koulutus ja asiasta avoimesti keskustelu.

Kysymykseen, onko huolen puheeksiottaminen liian hienotunteista, vastaajista 71,1 % oli täy-
sin tai jokseenkin eri mieltä, eli heidän mielestään se ei ole liian hienotunteista (taulukko
10). Vain joka kymmenes vastaaja (9,6 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että
huolen puheeksiottaminen on liian hienotunteista. Yliopiston käyneistä yli neljä viidestä (84,2
%) ei nähnyt huolen puheeksiottamista liian hienotunteisena, kun taas näin ajatteli selkeästi
vähemmän (AMK 64,7 % ja toinen aste 68,1 %).

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
On päiväkodin johtajan vastuulla ottaa lapsesta herännyt huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa	83	38,6	43,4	12,0	4,8	1,2
Mielestäni huolen puheeksiottaminen on liian hienotunteista	83	41,0	30,1	19,3	8,4	1,2
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin puututaan liian vähän	83	3,6	28,9	26,5	36,1	4,8
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin pitäisi puuttua enemmän	83	0,0	9,6	26,5	48,2	15,7
On minun vastuullani ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa silloin, kun itselläni on huoli lapsesta	83	1,2	6,0	15,7	41,0	36,1
Lapsen omahoitajan vastuuseen kuuluu ottaa lapsesta herännyt huoli puheeksi huoltajan kanssa	83	1,2	8,4	3,6	44,6	42,2

Taulukko 10: Vastuisiin liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdot-
tain.

Erilaisiin pelkoihin huolen puheeksiottamiseen liittyen liittyviä väittämiä oli yhteensä viisi
(taulukko 11). Väittämällä selvitin, ajattelevatko työntekijät heihin itseän kohdistuvan henki-
sen tai fyysisen väkivallan pelon estävän huolen puheeksiottamisen tai estääkö pelko yhteis-
työn vaikeutumisesta tai lapsen kohtelusta kotona huolen puheeksiottamisen.

Eniten mielipiteitä jakoi se, estääkö oma pelko huolen puheeksiottamisen tilanteeseen liit-
tyen ottamasta huolta puheeksi (keskihajonta 1,005). Vähiten mielipiteitä jakoi fyysisen väki-
vallan pelko huolen puheeksiottamisessa (keskihajonta 0,762). Keskiarvojen ja keskihajonto-
jen perustella voin todeta, ettei huolen puheeksiottamista estäviä pelkoja juurikaan ole. Eni-
ten huolen puheeksiottamiseen vaikuttava pelko liittyy lapsen kohteluun kotona. (Taulukko
11.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Minuun kohdistuva fyysisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	1,61	0,762	83
Pelko yhteistyön vaikeutumisesta lapsen huoltajien kanssa estää minua ottamasta huolta puheeksi	1,65	0,876	83
Minuun kohdistuva henkisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	1,66	0,887	83
Oma pelkoni huolen puheeksi ottamisen tilanteeseen liittyen estää minua ottamasta huolta puheeksi	1,67	1,005	83
Pelkoni lapsen kohtelusta kotona estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	1,71	0,877	83

Taulukko 11: Pelkoihin liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että oma pelko huolen puheeksiottamisen tilanteeseen liittyen esti ottamasta huolta puheeksi, oli noin joka kymmenes (9,6 %) vastaajista (taulukko 12). Vastaajista 88 % ei puolestaan kokenut oman pelon tilanteesta vaikuttavan huolen puheeksiottamiseen. Yliopiston käyneistä kukaan ei kokenut oman pelon vaikuttavan asiaan, mutta ammattikorkean ja toisen asteen käyneistä muutamat olivat eri mieltä. Pelkojen käsittelyyn ja siihen, mitä peloille tulisi tehdä ja miten pelkojen kanssa tulisi toimia, olisi hyvä käyttää aikaa.

Pelko yhteistyön vaikeutumisesta lapsen huoltajien kanssa ei vaikuttanut huolen puheeksiottamiseen, sillä täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 85,5 % vastaajista (taulukko 12). Tässäkin yliopiston käyneillä ei ollut asiaan liittyen pelkoa, mutta ammattikorkean ja toisen asteen käyneillä muutamilla oli. Vastaajista 86,6 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että pelko lapsen kohtelusta kotona ei estänyt ottamasta huolta puheeksi (taulukko 12). Joka kymmenes (11,8 %) ammattikorkean käyneistä vastaajista oli samaa mieltä siitä, että pelko lapsen kohtelusta estää häntä ottamasta huolen puheeksi, kun taas yliopiston käyneistä kukaan ei ollut sitä mieltä.

Itseen kohdistuvalla fyysisen väkivallan pelolla ei myöskään ollut suurta vaikutusta huolen puheeksiottamiseen, sillä 90,4 % vastaaja oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, ettei se estänyt ottamasta huolta puheeksi (taulukko 12). Tässä ei ollut eroja koulutustaustoilla. Itseen kohdistuvan henkisen väkivallan pelko ei myöskään estä vastaajia ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa, samaa mieltä oli 86,7 % vastaajista (taulukko 12). Yliopiston käyneistä henkisen väkivallan pelko ei estänyt ketään ottamasta huolta puheeksi, mutta liki joka kymmenettä ammattikorkean tai toisen asteen käynyttä henkisen väkivallan pelko esti ottamasta huolta puheeksi (AMK 11,8 % ja toinen aste 8,5 %).

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Minuun kohdistuva fyysisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	83	51,8	38,6	6,0	3,6	0,0
Pelko yhteistyön vaikeutumisesta lapsen huoltajien kanssa estää minua ottamasta huolta puheeksi	83	55,4	30,1	8,4	6,0	0,0
Minuun kohdistuva henkisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	83	54,2	32,5	6,0	7,2	0,0
Oma pelkoni huolen puheeksi ottamisen tilanteeseen liittyen estää minua ottamasta huolta puheeksi	83	59,0	28,9	2,4	7,2	2,4
Pelkoni lapsen kohtelusta kotona estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa	83	48,2	38,6	9,6	1,2	2,4

Taulukko 12: Pelkoihin liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.

6.5 Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät kysymykset

Yhteistyön alle kategorisoiduilla väittämillä selvitettiin vastaajien kokemuksia yhteistyöstä lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan kanssa. Väittämiä oli seitsemän ja lisäksi yksi avoin kysymys, jossa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa, kuinka he kehittäisivät yhteistyötä Nopsan kanssa (taulukko 13).

Eniten mielipiteitä jakoi väittämä, jonka mukaan työntekijä tiesi, miten Nopsaan otetaan yhteyttä (keskihajonta 1,100). Väittämä, jonka mukaan yhteistyötä Nopsan kanssa pitäisi olla enemmän, jakoi vähiten mielipiteitä (keskihajonta 0,771). Keskiarvojen ja keskihajontojen perusteella voin todeta, ettei vastaajilla ole riittäviä tietoja Nopsan toiminnasta eikä yhteistyötä ole heidän mielestään riittävästi. Vastaajat tarvitsevat lisää tietoa Nopsan toiminnasta. Osa vastaajista tietää ilmeisen hyvin, kuinka Nopsaan otetaan yhteyttä, mutta suuri joukko vastaajista eivät tiedä kuinka ottaa yhteyttä Nopsaan. (Taulukko 13.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Minulla on riittävät tiedot Nopsan toiminnasta	2,90	1,066	83
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa on riittävästi	2,94	0,817	83
Mielestäni yhteistyö Nopsan kanssa on toimivaa	3,24	0,835	83
Tarvitsen enemmän tietoa Nopsan toiminnasta	3,43	0,990	83
Nopsaan on helppo ottaa yhteyttä	3,48	1,004	83
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa pitäisi olla enemmän	3,51	0,771	83
Tiedän miten Nopsaan otetaan yhteyttä	3,90	1,100	83

Taulukko 13: Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Reilusti yli puolet (66,3 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että tietää miten Nopsaan otetaan yhteyttä (taulukko 14). Mielestäni on kuitenkin huolestuttavaa, että

12 % oli eri mieltä, eli he eivät tiedä kuinka Nopsaan otetaan yhteyttä. Jatkossa tulisikin tiedottaa selkeästi siitä, miten Nopsaan otetaan yhteyttä.

Hieman vajaa puolet (44,6 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että Nopsaan on helppo ottaa yhteyttä (taulukko 14). Tässä oli paljon ”ei samaa eikä eri mieltä” vastauksia (45,8 %). Joka kymmenes (9,6 %) vastaaja oli täysin tai jokseenkin eri mieltä yhteydenoton helppoudesta. Yliopistotaustaisista yli puolet (52,6 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että Nopsaan on helppo ottaa yhteyttä, kun taas ammattikorkeakoulutetuista ja toisen asteen kävijöistä puolet eivät olleet samaa eikä eri mieltä (AMK 47,1 % ja toinen aste 51,1 %).

Yhteistyötä tarkemmin selvittäviä väittämiä oli kolme (taulukko 14). Täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että yhteistyön Nopsan kanssa on toimivaa, oli vajaa kolmannes (31,3 %) vastaajista. Kuitenkin vain 10,8 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä yhteistyön toimivuudesta, loput (57,8 %) eivät olleet samaa eikä eri mieltä. Ainut eroavaisuus koulutustaustojen välillä oli, että ammattikorkeakoulutetuista melkein joka neljäs (23,5 %) ei nähnyt yhteistyötä Nopsan kanssa toimivaksi (YO 10,5 ja toinen aste 6,4 %). Yhteistyön toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että yhteistyö nähtäisiin toimivana. Yhteistyön kehittäminen toimivaksi ja jouhevaksi, olisi tärkeää.

Vajaa viidennes (18,1 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että yhteistyötä oli riittävästi, mutta toisaalta reilu viidennes (22,9%) oli täysin tai jokseenkin eri mieltä asiasta (taulukko 14). Yli puolet (52,9 %) ammattikorkeakoulun käyneistä oli sitä mieltä, ettei yhteistyötä ole riittävästi, kun taas yli puolet yliopiston (52,6 %) ja toisen asteen (70,2 %) käyneistä eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä asiasta. Yhteistyötä toivotaan siis selkeästi lisää. Eri yhteistyön muotoja olisi hyvä pohtia avoimesti.

Melkein puolet (43,3 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin mieltä siitä, että yhteistyötä Nopsan kanssa pitäisi olla enemmän (taulukko 14). Ammattikorkeakoulutetuista selkeästi yli puolet (58,8 %) olivat tätä mieltä, kun taas yli puolet yliopiston (52,6 %) ja toisen asteen (59,6 %) käyneistä eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä. Näistä vastausprosentteista on nähtävissä, ettei yhteistyötä juurikaan ole. Säännöllisen yhteistyönkehittäminen siten, että kaikki ovat siitä tietoisia on varmasti haaste, mutta olisi tärkeää, että yhteistyötä koettaisiin olevan riittävästi.

Yli puolet (54,2 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he tarvitsevat enemmän tietoa Nopsan toiminnasta (taulukko 14). Vain alle viidesosa (18,1 %) oli täysin tai jokseenkin eri mieltä, eli etteivät he tarvitse enempää tietoa Nopsan toiminnasta. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulutetuista melkein kolmannes (YO 31,6 % ja AMK 29,4 %) eivät tarvitse

enempää tietoa Nopsasta, kun toisen asteen käyneistä enempää tietoa ei tarvitse 8,5 %. Kaksi viidestä (40,4 %) toisen asteen koulutuksen käyneistä eivät olleet samaa eikä eri mieltä.

Kaksi viidestä (39,8 %) vastaajasta oli täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, ettei heillä ole riittäviä tietoja Nopsan toiminnasta (taulukko 14). Vain vajaa kolmasosa (30,1 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta, eli että heillä olisi riittävät tiedot Nopsan toiminnasta. Yli puolet yliopiston käyneistä oli samaa mieltä, että heillä oli riittävät tiedot Nopsan toiminnasta mutta alle kolmannes ammattikorkeakoulutetuista ja toisen asteen käyneistä olivat tätä mieltä (AMK 29,4 % ja toinen aste 21,3 %). Melkein puolet (47,1 %) ammattikorkeakoulutetuista eivät kokeneet tietojansa Nopsan toiminnasta riittäviksi. Kaksi viidestä (42,6 %) toisen asteen käyneistä ja yksi viidestä (23,5 %) ammattikorkean käyneistä eivät olleet asiasta samaa eivätkä eri mieltä. Se, minkä jokainen kokee riittäväksi, on luonnollisesti subjektii- vista. Nyt kuitenkin yhteistyöhön liittyvistä väittämistä on nähtävissä, ettei yhteistyötä koeta oikein missään väittämässä positiiviseksi; ei riittäväksi, ei selkeäksi eikä toimivaksi.

	N	%					täysin samaa mieltä
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä	
Minulla on riittävät tiedot Nopsan toiminnasta	83	7,2	32,5	30,1	22,9	7,2	
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa on riittävästi	83	4,8	18,1	59,0	14,5	3,6	
Mielestäni yhteistyö Nopsan kanssa on toimivaa	83	3,6	7,2	57,8	24,1	7,2	
Tarvitsen enemmän tietoa Nopsan toiminnasta	83	3,6	14,5	27,7	43,4	10,8	
Nopsaan on helppo ottaa yhteyttä	83	4,8	4,8	45,8	26,5	18,1	
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa pitäisi olla enemmän	83	0,0	4,8	51,8	31,3	12,0	
Tiedän miten Nopsaan otetaan yhteyttä	83	2,4	9,6	21,7	27,7	38,6	

Taulukko 14: Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.

Vastaajilla oli mahdollisuus kertoa lyhyesti, miten kehittäisi yhteistyötä Nopsan kanssa. Tähän kysymykseen vastasi 51 prosenttia kyselyyn vastaajista (N=42). Muutaman vastaajan mielestä yhteistyö toimii jo nyt hyvin, eikä kehitettävää ole. Enemmistön (38 %) kehitysehdotuksissa oli Nopsan työntekijöiden esittäytyminen sekä lisätietojen kertominen toimintaan liittyen.

Useista vastauksista kävi ilmi, ettei Nopsan työntekijöitä tunneta, ja sen vuoksi vastaajat toivoivat esittäytymisiä ja lyhyitä infoja, jotka voisivat tapahtua esimerkiksi päiväkotien työiltojen yhteydessä, kaupungin koulustorilla tai suunnittelupäivissä. Eräs vastaaja toi esille, että Nopsasta olisi hyvä kertoa myös vanhempainillassa, se saattaisi madaltaa kynnystä yhteydenottoon.

Useammassa avoimessa vastauksessa toivottiin henkilöiden esittelyn lisäksi lyhyitä tietoiskuja Nopsan toiminnasta. Osa vastaajista toivoi myös saavansa tietoa lapseen liittyvän prosessin etenemisestä. Vastauksissa todettiin, että kun varhaiskasvatuksen ja Nopsankin arjen käytännöt tulevat puolin ja toisin selviksi, niin arkinen yhteistyökin tulee toimivaksi. Vastauksista nousi esille myös tietämättömyys siitä, mitä Nopsassa tapahtuu yhteydenoton jälkeen. Eräs

vastaaja toivoi, että ”saisimme enemmän palautetta siitä, miten asiat etenevät. Välillä tuntuu, että me annamme tietoa (toki huoltajien suostumuksella), mutta meille päin ei tule tietoa takaisin.” Tässä tulee kuitenkin lakipykälät vastaan, mutta esimerkiksi viesti pelkästään asian vastaanottamisestakin voisi olla hyödyksi.

6.6 Koulutukseen liittyvät kysymykset

Koulutukseen liittyvillä väittämillä oli tarkoitus selvittää, kokevatko vastaajat, että heillä on riittävät tiedot huolen puheeksiottamisesta ja lastensuojelulaista (taulukko 15). Seitsemän väittämän lisäksi oli yksi avoin kysymys, jossa vastaajat saivat kertoa millaisia lisätietoja he tarvitsevat huolen puheeksiottaamiseen liittyen.

Eniten mielipiteitä jakoi väittämä, jonka mukaan työntekijän saama huoli puheeksi -koulutus on madaltanut kynnystä ottaa huoli puheeksi (keskihajonta 1,061). Jatkuva osaamisen päivitys edistää osaamistani-väittämä jakoi mielipiteitä vähiten (keskihajonta 0,651). Keskihajontojen ja keskiarvojen perusteella voin todeta, ettei huoli puheeksi -koulutus ole madaltanut olennaisesti kynnystä ottaa huoli puheeksi. Osa vastaajista ei vastausten perusteella ole saanut koulutusta huolen puheeksiottoon liittyen, vaikka periaatteessa kaikki Hyvinkään varhaiskasvatuksen työntekijät ovat osallistuneet kaupungin sisäiseen huoli puheeksi -koulutukseen. Vastausten perusteella voin todeta, että varhaiskasvatuksen työntekijät tarvitsevat lisätietoja sekä lastensuojelulaista että huolen puheeksiottamisesta. (Taulukko 15.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Saamani huoli puheeksi-koulutus on madaltanut kynnystäni ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa	2,57	1,061	83
Tarvitsen lisätietoja lastensuojelulaista	2,73	1,001	83
Tarvitsen lisätietoa huolen puheeksiottamisesta	3,69	0,810	83
Olen saanut riittävästi koulutusta huolen puheeksiottoon liittyen	3,88	0,832	83
Minulla on riittävät tiedot huolen puheeksiottamiseen liittyen	3,95	0,764	83
Minulla on riittävät tiedot lastensuojelulain mukaisiin velvoitteisiin liittyen	3,95	0,825	83
Jatkuva osaamisen päivitys edistää osaamistani	4,49	0,651	83

Taulukko 15: Koulutukseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että omat tiedot huolen puheeksiottamisesta ovat riittävät, oli 80,7 % vastaajista (taulukko 16). Kaikki yliopiston käyneet ajattelivat omaavansa riittävät tiedot huolen puheeksiottamiseen liittyen, mutta ammattikorkeakoulutetuista ja toisen asteen näin ajatteli selkeästi vähemmän (AMK 82,4 % ja toinen aste 72,3 %).

Yli puolet (53 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että tarvitsisi lisätietoja huolen puheeksiottamisesta, mutta kuitenkin yli neljännes (26,5 %) vastaajista oli samaa mieltä siitä, että tarvitsee lisätietoja (taulukko 16). Selkeästi vähiten lisätietoja tarvitsivat yliopiston käyneet (10,5 %), kun melkein joka neljäs (23,5 %) ammattikorkean käyneistä ja joka kolmas (34 %) toisen asteen käyneistä tarvitsi lisätietoja huolen puheeksiottamisesta.

Vastaajista 77,1 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että on saanut riittävästi koulutusta huolen puheeksi ottoon liittyen (taulukko 16). Vain 7,2 % ei ollut mielestään saanut riittävästi koulutusta asiasta. Yliopiston käyneistä 89,5 % oli saanut riittävästi koulutusta, kun taas ammattikorkeakoulutetuista 70,6 % ja toisen asteen koulun käyneistä 74,5 %. Ammattikorkean käyneistä 11,8 % oli sitä mieltä, ettei ole saanut riittävästi koulutusta, kun muista koulutusryhmistä näin ajatteli alle 10 %. Näistä vastauksista on tulkittavissa, että yliopistokoulutuksen käyneet ovat varmempia huolen puheeksiottamisen liittyvistä taidoistaan kuin muut.

Vastaajista 68,7 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että huoli puheeksi -koulutus on madaltanut kynnystä ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa (taulukko 16). Ammattikorkean ja toisen asteen koulutuksen käyneistä yli 70 % koki, että heidän käymä huoli puheeksi -koulutus on madaltanut kynnystä mutta yliopistotaustaisista näin koki alle puolet (47,4 %).

Lastensuojelulain mukaisiin velvoitteisiin liittyen omat tiedot ajattelivat riittäviksi neljä viidestä, 78,3 % vastaajista oli asiasta täysin tai jokseenkin samaa mieltä (taulukko 16). Tässä ei ollut eroja koulutustaustojen välillä. Lastensuojelulaista koki tarvitsevansa lisätietoja noin neljännes (25,3 %) vastaajista. Selkeästi eniten lisätietoja lastensuojelulaista tarvitsivat ammattikorkeakoulun käyneet (41,2 %), yliopiston käyneistä joka kolmas (31,6 %) ja toisen asteen käyneistä alle joka viides (17 %) koki tarvitsevansa lisätietoja lastensuojelulaista.

94 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että jatkuva osaamisen päivitys edistävää osaamista (taulukko 16). Tässä ei ollut eroja koulutustaustojen välillä. Avoimessa kysymyksessä pyydettiin kertomaan lyhyesti, millaisia lisätietoja vastajaa tarvitsee huolen puheeksiottamiseen liittyen. Tähän kysymykseen vastasi 31. Viidesosa (19%) tähän kysymykseen vastaajista oli sitä mieltä, etteivät tarvitse lisätietoja.

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Saamani huoli puheeksi-koulutus on madaltanut kynnykseni						
ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa	83	2,4	4,8	24,1	59,0	9,6
Tarvitsen lisätietoja lastensuojelulaista	83	9,6	34,9	30,1	22,9	2,4
Tarvitsen lisätietoa huolen puheeksiottamisesta	83	16,9	36,1	20,5	26,5	0,0
Olen saanut riittävästi koulutusta huolen puheeksiottoon liittyen	83	1,2	6,0	15,7	57,8	19,3
Minulla on riittävät tiedot huolen puheeksiottamiseen liittyen	83	0,0	6,0	13,3	60,2	20,5
Minulla on riittävät tiedot lastensuojelulain mukaisiin velvoitteisiin liittyen	83	0,0	7,2	14,5	54,2	24,1
Jatkuva osaamisen päivitys edistää osaamistani	83	0,0	1,2	4,8	37,3	56,6

Taulukko 16: Koulutukseen liittyvät väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdotain.

Viidesosassa vastauksista (19 %) toivottiin esimerkkejä ja apukysymyksiä keskustelujen tueksi. Eräs vastaaja toivoi ”Pikaohjetta, jossa olisi lyhyesti esitelty, miten ja missä järjestyksessä kannattaa toimia. Samoin apukysymyksiä keskustelun tueksi.” Vastauksissa toivottiin myös eri työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä tilanteista esimerkiksi kirjallisin esimerkein.

Yhteistyötä Nopsan ja muiden mahdollisten toimijoiden kanssa toivottiin myös 19 % vastauksista. Vastauksissa toivottiin selkeää tietoa yhteistyötahojen toimintatavoista sekä siitä, mihin perhettä tulee ohjata, jos päiväkodin omat resurssit eivät riitä. Näissäkin vastauksissa korostui tiedonkulku Nopsan kanssa, vastaajat toivoivat, että olisi mahdollista saada tieto edes siitä, että perheen asiat ovat Nopsassa käsittelyssä.

Avointa keskustelua aiheeseen liittyen toivoin 16 % vastaajista. Yksi vastaaja muistutti osuvasti, että ”Huolen puheeksiotto on jokaisen velvollisuus! Arat työntekijät sysäävät vastuun toiselle.” Avoimen keskustelun lisäksi toivottiin keskustelua siitä, millaisista havainnoista huoli herää ja miten huolen heräämisessä on kiinnitettävää huomio lapseen yksilönä. Eräs vastaaja korosti, että lapsien yksilöllinen tunteminen on tärkeää, sillä eri lapsista herää huoli eri asioista. Kertausta ja/tai päivityskoulutusta huolen puheeksiottamiseen liittyen toivoi 13 % vastaajista. Lastensuojelulakiin liittyvä päivityskoulutusta toivoi muutama vastaaja, samoin vuorovaikutustaitoihin liittyvää koulutusta toivoi muutama vastaaja.

6.7 Caseen liittyvät kysymykset

Viimeisenä osiona kyselyssä kerrottiin Maija-nimiseen tyttöön liittyvä tapaus ja vastaajat vastasivat tapauksen lukemisen jälkeen seitsemän väittämään (taulukko 17). Väittämät liittyivät heränneeseen huoleen ja siihen, kuinka vastaaja toimisi tilanteessa. Vastaajilla oli myös mahdollisuus kertoa lyhyesti, miten hän toimisi esimerkin tilanteessa.

Case-Maija: Maija on 5 vuotias ja hän on ollut päiväkodissasi noin kolme vuotta. Maija on vilkas ja nokkela tyttö. Viime aikoina Maija on ollut tavallista levottomampi ja väsyneempi ja

Maijan hoitopäivät ovat hieman pidentyneet. Mielestäsi Maijan äiti on tuksahtanut alkoholilta Maijaa hakiessaan. Maijan äiti on yksinhuoltaja eikä isä ole perheen elämässä mukana.

Eniten mielipiteitä jakoi väittämä, jonka mukaan huoli oli suuri ja työntekijä tekisi Maijasta lastensuojeluilmoituksen (keskihajonta 1,120). Huolen herääminen ja Maijan äidin kanssa keskusteleminen jakoi mielipiteitä vähiten (keskihajonta 0,668). Keskiarvojen ja keskihajontojen perusteella voin todeta, että vain yllättävän pieni joukko ottaisi yhteyttä Nopsaan. Omahoitajan ja päiväkodin johtajan kanssa keskustelisi moni, samoin myös Maijan äidin kanssa olisi melkein kaikki valmiita keskustelemaan. (Taulukko 17.)

	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Huoleni Maijasta heräsi, mutta en tiedä mitä tehdä	1,33	0,700	83
Minulla ei ole huolta Maijan tilanteesta	1,37	0,837	83
Huoleni Maijasta heräsi ja otan yhteyttä Nopsaan	2,57	1,202	83
Huoleni on suuri ja teen Maijasta lastensuojeluilmoituksen	2,77	1,120	83
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta Maijan omahoitajalle	4,55	0,953	83
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta päiväkodin johtajalle	4,60	0,826	83
Huoleni Maijasta heräsi ja keskustelen asiasta Maijan äidin kanssa	4,72	0,668	83

Taulukko 17: Esimerkkitapaukseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.

Melkein kaikki vastaajat (95,2 %) olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että heillä on huoli Maijan tilanteesta (taulukko 18). Yliopiston käyneistä kaikilla oli huoli, mutta muutamalla ammattikorkean ja toisen asteen käyneistä huoli ei herännyt.

Melkein kaikki vastaajat (92,8 %) tiesivät mitä tehdä, sillä he olivat täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän ”Huoleni Maijasta heräsi, mutta en tiedä mitä tehdä” kanssa (taulukko 18). Tässä ei ollut eroavaisuuksia koulutustaustoilla. Lähes kaikki vastaajista (96,4 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että keskustelisi Maijan äidin kanssa (taulukko 18). Yliopiston ja ammattikorkean käyneistä kaikki keskustelisi äidin kanssa, mutta toisen asteen käyneistä muutama ei keskustelisi.

91,6 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä kertoen heränneestä huolestaan Maijan omahoitajalle ja yhtä suuri osa vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja kertoi huolestaan myös päiväkodin johtajalle (taulukko 18). Maijan omahoitajalle eikä päiväkodin johtajalle kertomisessa ollut eroa koulutustaustoissa.

Nopsaan Maijan tilanteesta ottaisi yhteyttä vain neljännes vastaajista (25,3 %), he olivat asiasta täysin tai jokseenkin samaa mieltä (taulukko 18). Huomionarvoista on, että liki puolet (47 %) olivat asiasta täysin tai jokseenkin eri mieltä eli he eivät ottaisi yhteyttä Nopsaan. Yli

puolet yliopiston (52,6 %) ja ammattikorkean (58,8 %) käyneistä ottaisi yhteyttä Nopsaan, mutta melkein kolmannes (27,7, %) toisen asteen käyneistä ei näin tekisi.

Reilu viidennes (22,9 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että koki Maijasta niin suurta huolta, että tekisi lastensuojeluilmoituksen, kun taas 41 % vastaajista ei tekisi lastensuojeluilmoitusta (taulukko 18). Kolmannes (29,8 %) toisen asteen käyneistä tekisi lastensuojeluilmoituksen, mutta yliopiston käyneistä vain joka kymmenes (10,5 %) ja ammattikorkean käyneistä noin joka viides (17,6 %). Yli puolilla (52,9 %) ammattikorkean ja melkein puolilla (47,4 %) yliopiston käyneistä, mutta selkeästi vähemmän (34 %) toisen asteen käyneistä huoli ei ollut niin suuri, että tekisi lastensuojeluilmoituksen.

	N	%				
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Huoleni Maijasta heräsi, mutta en tiedä mitä tehdä	83	74,7	20,5	1,2	0,0	3,6
Minulla ei ole huolta Maijan tilanteesta	83	77,1	15,7	6,0	0,0	1,2
Huoleni Maijasta heräsi ja otan yhteyttä Nopsaan	83	21,7	30,1	25,3	15,7	7,2
Huoleni on suuri ja teen Maijasta lastensuojeluilmoituksen	83	13,3	27,7	36,1	14,5	8,4
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta Maijan omahoitajalle	83	4,8	0,0	3,6	18,1	73,5
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta päiväkodin johtajalle	83	1,2	3,6	3,6	16,9	74,7
Huoleni Maijasta heräsi ja keskustelen asiasta Maijan äidin kanssa	83	1,2	1,2	1,2	16,9	79,5

Taulukko 18: Esimerkkitaapaukseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdoittain.

Lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kertoa vielä sanallisesti, miten toimisi esimerkin tilanteessa. Vastaajista 54 prosenttia (N=45) vastasi tähän. Vain muutama vastaaja mainitsi, ettei luovuttaisi Maijaa alkoholilta tuoksahtavalle äidille. Eräs vastaaja kertoi, että ”jos Maijan äiti tuoksuu alkoholille hakutilanteessa, niin kerron äidille havaintoni ja kerron etten voi tästä syystä luovuttaa lasta hänelle. Tämän jälkeen selvitetään toinen hakija. Ilmoitus esimiehelle ja Nopsaan.”

Ensimmäisenä tiimin kanssa keskustelisi 42 % vastaajista. Välittömästi asian havaittuaan äidin kanssa keskustelisi 36 % vastaajista. Omaa esimiestään informoisi 60 % vastaajista, mutta Maijan omahoitajaa vain 16 %. Eräs vastaaja pohti asiaa näin: ”Keskustelu ensin johtajan kanssa, tarpeen vaatiessa keskustelu jossa mukana äiti, omahoitaja ja johtaja. Jos löytyy iso ongelma, sitten Nopsa/lastensuojeluilmoitus”. Toinen vastaaja puolestaan kertoi, että ”Keskustelisin muiden tiiminjäsenten kanssa ja kertoisin tilanteen myös johtajalle. Ottaisin asian puheeksi myös huoltajan kanssa ja keskustelun tuloksesta riippuen suosittelisin nopsaa, ottaisin itse yhteyttä nopsaan tai tekisin lastensuojeluilmoituksen.”

7 Päätelmät

Tässä opinnäytetyössä selvitin Hyvinkään kaupungin palveluksessa olevien varhaiskasvattajien toimintaa lapsesta heränneen huolen kanssa, huolen puheeksottamista sekä varhaiskasvattajien kokemuksia yhteistyöstä lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan kanssa. Tässä luvussa pohdin keskeisiä tutkimustuloksia tutkimuskysymysten mukaisissa ryhmissä sekä esitän kehitysehdotuksia. Sen jälkeen pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

7.1 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset

Opinnäytetyöni pääkysymyksenä tarkastelin varhaiskasvattajien toimintaa lapsesta heränneen huolen kanssa. Tätä toimintaa peilasini huolen vyöhykkeisiin ja huolen puheeksiottamiseen. Toisena pääkysymyksenä selvitin, kuinka varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee yhteistyön lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan kanssa.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella varhaiskasvattajat peilaavat huolta huolen vyöhykkeisiin sekä hyödyntävät huolen puheeksiotto -menetelmää. Teoriassa kaikki Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöistä ovat käyneet Huoli puheeksi -koulutuksen. On tietenkin mahdollista, että osan koulutus on ollut jo pidempi aika sitten ja siten se on jo unohtunut vastaajilta. On myös mahdollista, että juuri aivan uusimmat työntekijät eivät vielä ole koulutusta ehtineet käydä. Tutkimuksella selvitin, kuinka hyvin menetelmä on työntekijöillä käytössä. Tulosten perusteella voin todeta, ettei menetelmä ole käydyistä koulutuksista huolimatta kaikilla käytössä. Mielestäni on jopa hieman huolestuttavaa, että viidesosa vastaajista ei sovelle huolen puheeksiotto -menetelmää. Tämä kertoo mielestäni koulutuksen tarpeellisuudesta. Tutkimus ei kuitenkaan tuonut vastausta siihen, miten vastaajat, jotka olivat eri mieltä huoli puheeksi -menetelmän käytöstä, toimivat huolen herätessä.

Kuten Ahopalon (2011) pro gradussa, myös tässä työssä tuli esille se, kuinka herkkä työntekijän subjektiivinen kokemus lapsesta on. Ahopalo toteaa mielestäni osuvasti, että työntekijän on vain luotettava omaan tunteeseensa tilanteesta ja toimittava sen mukaisesti. Tätä ei mielestäni voi korostaa liikaa. Niin tässä kyselyssä kuin Ahopalon tutkimuksessakin tuli esille, kuinka tärkeää huolen jakaminen työyhteisön kanssa on. Ahopalon gradussa korostui myös yhteistyö perheen kanssa, mutta tässä kyselyssä sen asian selvittäminen jäi siltä osin puutteelliseksi. Ahopalo toteaa gradunsa lopussa, ettei päivähoiton työntekijöiden tarvitsisi eikä pitäisi olla yhtä aikaa perhetyöntekijä, sosiaalityöntekijä sekä varhaiskasvattaja, vaikka siltä se kuitenkin vaikuttaa. Vaikuttaa siltä, että varhaiskasvattajan pitäisi tietää vähintäänkin perusteet jokaisesta edellä mainitusta ammatista.

Tulosten mukaan tunnollisimpia ennakointilomakkeen täyttäjiä olivat toisen asteen koulutuksen käyneet. Huomionarvoista on, ettei noin puolet korkeakoulutuksen käyneistä täyttäneet ennakointilomaketta. Avoimeen kysymykseen huolen puheeksioton käytänteiden kehittämiseen liittyen muutama vastaaja toivoi esimerkiksi huolen puheeksiotto lomakkeita käyttöön päiväkotiin. Vastauksista päätellen päiväkodeilla ei ole lomakkeita saatavilla. Lomakkeita voisi tulostaa tai lähettää sähköpostitse tiedon linkistä jokaiselle työntekijälle. Lomake löytyy myös tämän opinnäytetyön liitteistä. Lomakkeen käyttöön ja täyttämiseen liittyvä asioita tulisi pohtia myös yhdessä esimerkiksi työyhteisöissä. Se, nähdäänkö lomakkeen käyttö pakollisena vai voisiko se olla vain tukea antava ja tarvittaessa käytettävä, jää toimeksiantajan vastuulle päättää. Vastauksista kävi mielestäni ilmi, että ainakin osa vastaajista käy lomakkeen asiat läpi, mutta koska ei kirjaa varsinaisesti mitään lomakkeelle, ei myöskään vastannut täyttävänsä lomaketta.

Tutkimuksella selvitin huolen puheeksiottamisen vastuisiin liittyviä asioita. Vastuisiin liittyen selvitin myös, onko huolen puheeksiottaminen liian hienotunteista ja voidaanko huoli jostain syystä jättää ottamatta puheeksi. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että huolen puheeksiottaminen on liian hienotunteista. Nämä vastaajat ajattelevat mahdollisesti, että huoltajia pehmittää liikaa, huolia ei nosteta heti esille vaan vasta sopivan tilaisuuden tullen. Voiko tällaisesta aiheutua kuitenkin enemmän haittaa kuin hyötyä? Miten voisimme varmistaa, että heränneisiin huoliin puututaan eikä vastuuta vältellä? Joskus tilanteet vaativat pikaistakin puuttumista, huoli voi syntyä hetkessä ja joskus taas huoli kasvaa pidemmän ajan kuluessa. Aina sopivaa aikaa ei löydy, vaan on osattava ottaa huoli puheeksi kaiken arjen keskellä. Tulee olla rohkeutta puuttua asioihin.

Keskustelukulttuurin kehittämisellä on suuri merkitys koko varhaiskasvatustyön laadulle. Karila & Nummenmaa (2011, 115) muistuttavat, että ammatillisten keskusteluiden merkityksellisyys erilaisissa kohtaamisissa ja kasvatusvuorovaikutussuhteissa vaatii aikaa ja laadukkaan toteutumisen mahdollistavia rakenteita. Karila ja Nummenmaa muistuttavat, että aika ja sen puute ovat päivittäisiä keskustelunaiheita monissa organisaatioissa, ja tämä kävi ilmi myös tästä tutkimuksesta.

Tuloksien perusteella yliopiston käyneillä ei ole huolen puheeksiottamiseen liittyviä pelkoja lainkaan siinä määrin kuin ammattikorkean tai toisen asteen käyneillä. Voivatko yliopistoista valmistuneet todellakin olla rohkeampia puuttumaan asioihin kuin muun koulutustaustan omaavat? En löytänyt tähän liittyviä tutkimuksia, joten ehkä tästä löytyisi jatkotutkimuksen aiheita. Kyselyn tuloksista oli myös nähtävissä, että yliopiston käyneet ovat varmempia huolen puheeksiottamiseen liittyvistä taidoistaan kuin muut. Ehkä huoli puheeksi -jatkokoulutuksessa voisi jakaa osallistujia ryhmiin sen perusteella, millaiseksi he kokevat omat taitonsa asiaan liittyen. Tätä voisi selvittää esimerkiksi koulutukseen ilmoittautumisen yhteydessä.

Riskitekijöiden havaitseminen ja niihin puuttuminen korostuvat aikana, jolloin erityistä tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten osuus kasvaa. Hyvän kasvualueen turvaaminen edellyttää yhteiskunnan eri tahojen yhteistyötä. Työn tulisi olla matalan kynnyksen palvelua, jonka keskiössä lapsi ja perhe ovat. Palveluihin pitäisi olla helppoa tulla ja sieltä saadun tuen tulisi kantaa vaikeuksien läpi. (Huhtanen 2004a, 207.) Nopsa on matalan kynnyksen palvelu, mutta tutkimustulosten perusteella se ei ole kovin tunnettu yhteistyökumppani ainakaan varhaiskasvatuksesta katsottuna. Ruosen, Vuorion ja Örnin (2012) tekemän opinnäytetyön mukaan lastensuojelutyö on muutoinkin melko vieras varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja heidän tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksesta toivotaan tiiviimpää yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Tässä selvityksessä tuli esille samankaltaisia asioita liittyen Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Yksi tärkeimpiä tutkimuksella selvitettäviä asioita oli yhteistyö toteutuminen Nopsan kanssa. Tämän kyselyn tulosten valossa voin todeta, että yhteistyötä Nopsan kanssa tulisi kehittää. Yllättävän suuri osa vastaajista ei tiennyt, miten Nopsaan otetaan yhteyttä. Tätä asiaa tulee ehdottomasti kehittää ja edistää. Päivähoidon henkilöstön ei ole tarpeellista osata arvioida syntyykö huolen ilmoituksesta lastensuojelun tarve vai ei, mutta pääasia on, että huoli on saatettu arvioitavaksi. Päivähoidon ja lastensuojelun henkilöstön keskuudessa tulisi olla yhteisten toimintatapojen ja menettelyjen tuntemusta. Hyvän yhteistyön valmiuksiin kuuluvat luonnollisesti myös hyvin ylläpidetyt yhteistyörakenteet. (Heinämäki 2006, 82.) Näitä rakenteita ei tämän tutkimuksen perusteella Hyvinkäällä ole, joten niitä tulisi luoda.

Lähtötilanteissa nousee perheiden, varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveystieteiden välisen monialaisen yhteistyön kehittäminen tärkeäksi, kun sosiaali- ja terveystieteet muodostavat yhtenäisen SOTE-palvelukokonaisuuden. Tähän olisi jo viimeistään nyt hyvä varautua. Samanaikaisesti tarvitaan investointeja varhaiskasvatukseen, jotta voidaan edistää lasten tasavertaisuutta osallistua ja kehittyä, ehkäistä heikommista lähtökohdista tulevien lasten ja perheiden syrjäytymistä. (Kekkonen 2014, 270.) Toivon, että Hyvinkäällä on jo alettu miettiä näitä asioita.

Moniammatillisen yhteistyön puolesta puhutaan paljon, mutta sen toimivuuden saavuttaminen on vaikeaa eikä siihen ole helppoa löytää opastusta. Eri ammattiryhmien kesken tapahtuva työ ei ole aina ongelmaton vaan enemmänkin taistelua erilaisten tietokulttuurien ja ammatitietämyksien kanssa. Kuitenkin moniammatillisuutta tarvitaan, koska tavoitteena on saavuttaa kokonaisvaltainen ote lasten elinympäristön vaateista ja kehityksen erityispiirteistä. (Karila & Kinos 2010, 236.) Vaikka tässäkin tutkimuksessa nousi esille yhteistyön tarve, on syytä kiinnittää huomiota yhteistyön rakentamiseen. On syytä miettiä, millainen yhteistyö palvelee mahdollisimman monia. Erilaisia muotoja voi toki kokeilla, mutta työntekijöitä ei ole syytä

kuormittaa liikaa erilaisilla kokeiluillakaan. Työntekijöiden mielipiteitä on kuitenkin hyvä kuunnella, kun yhteisiä toimitapoja aletaan rakentaa.

Varhaiskasvattajien lastensuojelulain soveltaminen oli yksi tutkimuksessa selvitettävistä asioista. Varhaiskasvattajien pääpaino on luonnollisesti varhaiskasvatuksessa eikä heidän tarvitse tietää lastensuojelulakia täydellisesti. On kuitenkin oletettavaa, että he tietävät laista pääkohdat ja osaavat toimia lain velvoittamalla tavalla. Lastensuojelulaki on päivittynyt vuoden 2016 aikana, samoin varhaiskasvatuslakia on uudistettu. Jatkuva osaamisen kehittäminen on jokaisen työntekijän velvollisuus ja esimerkiksi lastensuojelulain tarkempien pykäliden selvittämisvelvollisuus kuuluu jokaiselle työntekijälle. Työnantaja voisi tiedottaa lakimuutoksista lyhyesti esimerkiksi sähköpostilla. Tällöin työnantaja antaisi jokaiselle mahdollisuuden perehtyä aiheeseen eikä sitä varten tarvitsisi järjestää erillisiä koulutuksia. Nykyaikana on mahdollista myös hyödyntää erilaista teknologiaa lyhyiden tietoiskujen pitämiseen. NykYTEknologian hyödyntäminen on myös kustannustehokasta, sillä silloin voi säästyä monilta kustannuksilta, joita esimerkiksi koulutuspäivän järjestämisestä tulisi.

Esimerkkitapaukseen liittyvillä kysymyksillä haluttiin vielä kyselyn lopuksi herätellä vastaajia pohtimaan huolen heräämistä ja huolen kanssa toimimista. Lasta ei saisi missään tilanteessa luovuttaa päihteiden vaikutuksen alaisena olevalle hakijalle, ei myöskään, jos sellaisesta herää epäily (Paavonheimo, Myllyrinne, & Viljanen 2009, 38; Itäpuisto ja Taitto 2010, 14). Oli kuitenkin hämmentävää lukea avoimia vastauksia, joista vain muutamassa tuli tämä esille. On tietenkin mahdollista, etteivät vastaajat suhtautuneet esimerkkitapaukseen todellisuuden vakavuudella, mutta on myös mahdollista, ettei tilanteisiin todellisuudessakaan puututa niin herkästi. Tällaisista esimerkeistä voisi olla hyvä keskustella esimerkiksi Huoli puheeksi -jatkokoulutuksissa.

7.2 Kyselytutkimuksen eettisyys

Tutkijan tehtävänä on taata tutkimusprosessin rehellisuus uutta tietoa tuotettaessa (TENK 2012). Toteutin opinnäytetyön tutkimuksen hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimuksen tekemisessä noudatin rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa kuin esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimukseen osallistuminen oli kaikille vastaajille täysin vapaaehtoista, eli tutkimus on toteutettu tutkittavan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. (Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi 2009, 4.)

Tutkimuksen aihe nousi minun pohdinnoistani ja asian selvittämiseksi nähtiin Hyvinkään varhaiskasvatuksessa tarve. Ennen selvityksen tekemistä, anoin tutkimusluvan Hyvinkään kaupungilta. Kyselyn toteutin siten, ettei yksittäinen vastaaja ollut tunnistettavissa. Yksityisyyden suoja kuuluu Suomen perustuslailla suojattuihin oikeuksiin ja se on siten myös tutkimuseettisesti tärkeä periaate. Niin tutkimusaineiston keruun, käsittelyn kuin tulosten julkaisemisenkin kannalta tietosuojana on yksityisyyden suojan tärkein osa-alue. (Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen ... 2009, 6.) Linkki kyselylomakkeelle lähetettiin jokaisen Hyvinkään varhaiskasvatuksen työntekijän sähköpostiin. Linkin lähettämisen yhteydessä kerrottiin minun yhteystiedot, tutkimuksen aihe, aineistonkeruun konkreettisen toteutustapa sekä vastaamiseen arvioitu ajankulu, kerättävän aiheiston käyttötarkoitus ja osallistumisen vapaaehtoisuus. Yhteystietojen antamisella annettiin tutkittaville mahdollisuus pyytää lisätietoja tutkimuksesta. Vastaajien anonymiteetin takaamiseksi itse kyselylomake ei linkittynyt sähköpostiosoitteeseen, joten aineisto ei ole millään lailla tunnistettavissa.

Opinnäytetyöprosessin ajan tulokset olivat vain minun käytössäni. E-lomakkeen käyttöoikeus on yhteydessä tutkijan tunnuksiin, eikä muilla siten ollut pääsyä niihin. Kyselyajan loputtua siirsin kaiken aineiston SPSS-tiedostoksi. Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatukselle tehdään opinnäytetyön tuloksista erillinen selvitys, mutta itse tutkimusaineistoa ei toimiteta eteenpäin, tälläkin turvataan tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Menetelmää valittaessa pohdittiin valitun menetelmän luotettavuutta. Arvioin, että tällä tavoin tavoitan vastaajat parhaiten. Huomioin jo etukäteen kyselytutkimukseen yleisesti liitetyt heikkoudet, kuten aineiston pinnallisuuden ja vastaajien mahdollisen keveähkön suhtautumisen tutkimukseen (Hirsjärvi ym. 2014, 195). Kyselyä suunniteltaessa oletettiin, että vastaajat ovat hyvin selvillä aiheesta ja ovat työnsä puolesta perehtyneitä asiaan.

Itse kyselylomaketta suunniteltaessa huomioitiin avointen kysymysten tuottamat vastausvaihtoehtojen kirjavuudet. Totesimme kuitenkin toimeksiantajan kanssa yhteisymmärryksessä, ettemme halua tehdä kysymyksistä liian johdattelevia. Avointen kysymysten avulla saadaan mahdollisimman todenmukaista tietoa. Monivalintakysymyksiä pyrittiin käyttämään mahdollisimman paljon, ja avoimia kysymyksiä käytettiin niissä kysymyksissä, joissa todettiin sen olevan parasta.

Kyselyyn vastanneiden määrä oli riittävä (23,7 %), kokonaisotanta oli melko pieni (83). Tein vastaajaryhmien välistä vertailua, vaikka nyrkkisäännöksi määritelty 30 edustajan määrä ei kaikissa ryhmissä täyttynyt (Taanila 2013c). Tämän vuoksi tulokset eivät ole näiltä osin yleis-

tettävissä. Kyselyn vastauksia on käsitelty huolellisesti ja luottamuksellisesti. Tutkijana minulla ei ole ollut suoraa yhteyttä vastaajiin, joten kaikki tutkimukseen osallistuneet ovat pysyneet anonyymeinä.

Työ päiväkodeissa on hektistä eikä sähköpostin lukeminen ei ole välttämättä jokapäiväistä. Sähköpostiin tulee paljon erilaisia kyselyitä ja on mahdollista, ettei henkilöstöä yksinkertaisesti kiinnostanut osallistua tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneiden taustatietojen tarkastelusta on nähtävissä, että ne vastaavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä ikäjakaumalta, koulutustaustoilta ja työkokemukselta.

Validius tarkoittaa pätevyyttä, tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskina mitata. On kuitenkin todettava, etteivät mittarit ja menetelmät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi vastaajat ovat saattaneet käsittää kyselylomakkeen kysymykset toisin kuin tutkija on ajatellut. Kuitenkin, jos tutkija käsittelee tuloksia vain alkuperäisen oman ajattelumallinsa mukaisesti, tuloksia ei voida pitää tosina ja pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2014, 232.)

Aineistonkeruumenetelmän päättämisen yhteydessä olin tietoinen myös siihen liittyvistä heikkouksista. Hirsjärven ym. (2014, 195) mukaan tällä tavoin kerättyä aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Haitoiksi voidaan katsoa myös vastaajien mahdollinen kevytmielinen suhtautuminen kyselyyn. Ei voida varmistua siitä, että he ovat pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti ja aina on mahdollisuus väärinymmärryksiin. Myös vastaamattomuus, kato, voi nousta tämän kaltaisissa tutkimuksissa suureksi. Tämän tutkimuksen kohdalla nämä edellä mainitut asiat eivät mielestäni nousseet ongelmiksi.

Tutkimukseni aihe koettiin tärkeäksi Hyvinkään varhaiskasvatuksen hallinnossa, koska se liittyy läheisesti käytäntöön ja toimintatapojen kehittämiseen. Kyselylomake käytiin useampaan kertaan läpi, joten en uskonut väärinymmärryksiä tulevan. Saateviestissä oli lisäksi puhelinnumeroni ja sähköpostiosoitteeni, mikäli vastaajilla olisi tullut jotain kysyttävää. Kyselyä tehdessä hyödynsin aiemmin tehtyjä kyselylomakkeita sekä omia kokemuksia kyselyiden vastaajana. Näiden valossa pohdin kysymyksiä vastaajien näkökulmasta. Vaikka vastaajien motivaatiota oli vaikea ennustaa, uskoin sen olevan korkea.

Tutkimuksen reliäbeliuksella tarkoitetaan yleisesti mittaustulosten toistettavuutta. Se voidaan todeta eri tavoin. Tutkimusta voidaan pitää reliäbelina esimerkiksi, jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa on kehitelty erilaisia tilastollisia menettelytapoja, joiden avulla mittareiden luotettavuutta voidaan arvioida. (Hirsjärvi ym. 2014, 231.) Tämän tutkimuksen ulkoinen validiteetti jää keskinkertaiseksi, sillä tuloksia ei ole valtakunnallisesti mahdollista yleistää (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 152-158).

8 Pohdinta

Tutkimuksen tekijän tulee tiedostaa käytettyjen menetelmien ja lähestymistapojen merkitys koko tutkimuksen annille. Jokaisen tutkimuksen tulokset ovat seurausta niistä lukuisista valinnoista, joita tekijä on tutkimusprosessissa joko tiedostaen tai tiedostamatta tehnyt. (Karila 1999, 119). Tässä tutkimuksessa selvitin varhaiskasvattajien toimintaa lapsesta heränneen huolen kanssa, huolen puheeksiottamista sekä yhteistyötä lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupiste Nopsan kanssa. Tutkimus kohdistui Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevään henkilöstöön. Tutkimustuloksia voidaan tiettyä harkintaa käyttäen hyödyntää myös muiden kaupunkien varhaiskasvatuksen ja lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelupisteiden yhteistyön kehittämisessä. Tutkimustuloksia voidaan ajatella myös yhteiskunnallisesti merkityksellisinä, sillä matalan kynnyksen palvelupisteet yleistyvät ja lapsiperheiden ongelmat kasvavat sekä moniammatillinen yhteistyö korostuu.

Käsittelin opinnäytetyössäni varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun tematiikkaa ehkäisevän työn näkökulmasta. Aihe oli melko laaja, sillä sekä varhaiskasvatuksesta kuin lastensuojelusta löytyy paljon tietoa. Joudunkin rajaamaan aiheita paljon, jotta sain opinnäytetyön pysymään tarkoituksenmukaisena. Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksiotto ovat mielestäni merkittäviä menetelmiä niin varhaiskasvatuksen kuin lastensuojelunkin työkentillä. Niin lastensuojelulaissa (L417/2007), varhaiskasvatuslaissa (L36/1973) kuin lasten oikeuksien sopimuksessakin on keskeisenä periaatteena lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen.

Hirsjärven ym. (2014, 132) mukaan tutkimuksen tekijöillä on taipumus nojautua kerta toisensa jälkeen johonkin tiettyyn lähestymistapaan. Olen tehnyt reilu kymmenen vuotta sitten edellisen opinnäytetyöni, ja vaikka aiheeni oli silloin täysin erilainen, on tutkimusmenetelmissä paljon yhteistä. Monipuolisempien tulosten aikaansaamiseksi olisi ollut hyödyllistä yhdistää tähän kvantitatiiviseen tutkimukseen myös kvalitatiivista tutkimusta esimerkiksi syvähaastatteluiden muodossa. Näin tuloksista olisi mahdollisesti saanut monipuolisemmat. Aikataulun vuoksi näin en kuitenkaan tehnyt, mutta mielestäni joku toinen voi tehdä jatkotutkimuksen jossa tästä saatuja tuloksia voisi hyödyntää.

Olin hieman yllättynyt, kuinka selkeästi yhteistyön toimimattomuus varhaiskasvatuksen ja Nopsan välillä nousi tuloksista esille. Huolen heräämisen kanssa toimimista sekä yhteistyön sujumista Nopsan kanssa on tärkeää lähteä kehittämään nyt kun nykyinen taso on tiedossa aikaisemman ”mutu”-tuntuman sijasta. On kuitenkin huomioitava, että toimintatavat kehittyvät jatkuvasti ja Suomen sote -uudistus sekä kaupungin palveluiden organisointi tulevat todennä-

köisesti vaikuttamaan yhteistyöhön jonkin verran. Tulevan sote -uudistuksen vaikutukset varhaiskasvatukseen eivät ole vielä täysin lukkoon lyötyjä, mutta esimerkiksi ryhmäkoot ovat todennäköisesti kasvamassa ja subjektiivista päivähoito-oikeutta tullaan rajaamaan. Näiden vuoksi on mahdollista, ettei esimerkiksi erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia pystytä huomiomaan yhtä hyvin kuin nyt. Toisaalta kuitenkin sote -uudistuksen on tarkoitus vahvistaa lapsiperheiden palveluita ja painopisteen on tarkoitus siirtyä nykyistä enemmän ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin. Lyhyt jatkotutkimus esimerkiksi pelkästä yhteistyön toimivuudesta voisi olla hyödyllistä.

Opinnäytetyön kaltaisia selvityksiä voisi tehdä muissakin kunnissa, jotta saataisiin tietoa kokonaan laajuisesti niin huolen heräämisestä kuin varhaiskasvatuksen yhteistyöstä matalan kynnyksen palveluiden kanssa. Joissakin kunnissa aihetta sivuavia selvityksiä on jo tehtykin, ja osittain tulokset ovat myös samankaltaisia. Vantaalla aloitettiin vuonna 2012 kehittämään varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä. Vantaan-projektissa oivallettiin, että yhdessä tekemällä voidaan lisätä perheen osallisuutta ja saada lapsen arki näkyväksi kaikille (Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kehittäminen, Vantaa 2013). Kasvatuskumppanuuden periaatteiden lisääntyminen päivähoitossa helpottaa selkeästi yhteistyötä perheiden kanssa. Avun hakeminen päivähoidon ulkopuolisilta erityisammattilaisilta on viimesijaista (Ahopalo 2011.) Näiden perusteella voin todeta, että ainakin Hyvinkäällä yhteistyö varhaiskasvatuksen ja matalan kynnyksen palveluiden kanssa on vielä alkutaipaleella ja edellyttää laaja-alaista kehittämistä.

Opinnäytetyöni tuloksista voivat hyötyä Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen lisäksi matalankynnyksen palveluiden kanssa yhteistyötä tekevät tahot Hyvinkäällä, mutta miksei myös muualla. Työn kehittämisen näkökulmasta tuloksia voi hyödyntää varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen yhteistyön ja verkostomaisen, toimialoja ylittävän yhteistyökulttuurin kehittämisessä. Opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää myös esimiestyössä esimerkiksi uusia käytäntöjä jalkauttaessa.

Lähteet

Painetut lähteet

Avoimuutta arkeen. 2007. Varhaisen puuttumisen opas valtion työpaikoille. Helsinki: Valtio-konttori, Kaiku-palvelut.

Eriksson, E. ja Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Stakes. Tampere: Tampereen Yliopistopaino - Juvenes Print.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.

Heinämäki, L. 2006. Varhaista tukea lapselle - työvälteenä kehittämisvalikko. Helsinki: Eri-koispaino.

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2013. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro.

Huhtanen, K. 2004a. Varhainen puuttuminen - ennalta ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 188-210.

Huhtanen, K. 2004b. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoidossa. Helsinki: Finn Lectura.

Ikonen, L. 2013. Salassa pidettävä - suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa. Vehmersalmi: Radium-Kirjat.

Kaikko, K. & Friis, L. 2009. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos, 76-88.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. 2015. Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. Tallinna: United Press Global.

Kankunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYPro.

Karila, K. 1999. Aineistolähtöinen tutkimus välineenä varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden ymmärtämiseen. Teoksessa: Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 119-132.

Karila, K. & Kinos, J. 2010. Päivä lastentarhanopettajana - Mistä varhaiskasvatuksen ammatillisuudessa on oikein kyse? Teoksessa Korhonen, R., Rönkkö M-L & Aerila, J. (toim.) Pienet oppimassa. Turku: Turun yliopiston opettajakoulutuslaitos, Rauman yksikkö, 283-294.

Karila, K. & Nummenmaa, A. R. 2011. Keskustelukulttuurin kehittäminen. Teoksessa Nummenmaa, A. R. & Karila, K. (toim.) Amatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYPro, 111-116.

Kekkonen, M. 2014. Perheiden lastenhoitojärjestelyt ja tyytyväisyys päivähoitopalveluihin. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos, 258-272.

Kinos, J., Karila, K. & Palotie, T. 2010. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen tapahtumat päivähoiton ja varhaiskasvatuksen kentällä. Teoksessa Teoksessa Korhonen, R., Rönkkö M-L & Aerila, J. (toim.) Pienet oppimassa. Turku: Turun yliopiston opettajakoulutuslaitos, Rauman yksikkö, 230-246.

Kronqvist, E-L. 2011, Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 13-30.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. L272/2005.

Lasten päivähoitoasetus. A16.3.1973/239.

Lastensuojelulaki. L417/2007.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Helsinki: Edita Publishing.

Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Sosiaalihuollon asiakslaki, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. L812/2000.

STM. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Helsinki: Sosiaali- ja Terveysministeriö. Julkaisuja 2004:14.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Latvia: Livonia print, Tammi.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Bronberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedejulkaisuja. Turku: Painosalama Oy.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. A29.7.2005/608.

Varhaiskasvatustilaki. L36/1973.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampere University Press.

Sähköiset lähteet

Ahopalo, J. 2011. Päivähoiton työntekijän lasta koskevan huolen käsittely osana ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Itä-Suomen Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 9.7.2016. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110390/urn_nbn_fi_uef-20110390.pdf

Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pekuri, H-M., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevalle työryhmälle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Viitattu 16.6.2016. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>

Arnkil, T. & Alhanen, K. 2009. ”Älkää ottako tätä karkkia pois” Käsitteitä yhteiskunnallisen kokeen tutkimiseksi. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009):3. Viitattu 20.6.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100521/arnkil.pdf?sequence=1>

Arnkil, T., Eriksson, E. & Saikku, P. 2003. Huolen harmaa vyöhyke. Stakes. Viitattu 16.6.2016. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3862/arnkil_7_98.pdf?sequence=1

- Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä, M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 9.7.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1
- Happo, I. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 99-114. Viitattu 26.6.2016. http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Hakutoimisto/Kev%C3%A4t_2012_AKO/sote/SOS.Viinamaki_A_2_2008.pdf
- Happo, I. & Määttä, K. 2011. Expertise of Early Childhood Educators. International Education Studies. Vol. 4, No 3, 91-99. Viitattu 6.7.2016. <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ies/article/viewFile/11581/8194>
- Hintikka, K. 2010. Varhainen puuttuminen valtasuhteena. Huoli, valta ja tiedon tuottaminen varhaisen puuttumisen käytännöissä. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 16.6.2016. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81366/gradu04130.pdf?sequence=1>
- Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. 2009. Viitattu 19.6.2016. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>
- Huolen puheeksi ottaminen. 2014. Viitattu 6.7.2016. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen
- Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksiottaminen. 2016. Viitattu 6.7.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/huolen-vyohyккеisto-ja-huolen-puheeksiottaminen>
- Itäpuisto, M. & Taitto, A. 2010. Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö - opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. Roine, M. & Magnusson, M. (toim.) Viitattu 19.7.2016. http://www.lasinen-lapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsi_ja_vanhempien_alkoholinkaytto_-_opas_varhaiskasvatuksen_tyontekijöille.pdf
- Kalmari, H. 2016. Lapsille, nuorille ja perheille parempi kunta ja maakunta - miten sen teemme? Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 28.8.2016. <http://stm.fi/documents/1271139/2802197/LAPE-maakuntakierros-Hanne+Kalmari-02062016.pdf/0f0dc8d1-697f-414f-b145-876c7c19db33>
- Karila, K., Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, K., Mattila, V., Rantala, K., Ropponen, M., Rouhiainen-Valo, T., Sirén-Aura, M., Goman, J., Mustonen, K. & Smeds-Nylund, A-S. 2013. Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa. Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto. Viitattu 26.6.2016. http://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_0713.pdf
- Karila, K. & Rantavuori, L. 2014. Discourses at the boundary spaces: developing a fluent transition from preschool to school. Early Years. An International Research Journal. Vol 34, No. 4, 377-391. Viitattu 9.7.2016. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09575146.2014.967663>
- Leemann, L. & Hämäläinen, R-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). THL. Viitattu 1.9.2016. https://www.thl.fi/documents/10531/1787240/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e
- LTOL. 2015. Lastentarhanopettajan laaja-alainen osaaminen. 2.painos. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto. Viitattu 26.6.2016. <http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Esitteet>

- Lundán, A. 2009. Kutsu dialogisuuteen. Diskurssianalyttinen tapaustutkimus kasvattajan ja lapsen haasteellisesta vuorovaikutuksesta päiväkodissa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino. Viitattu 9.7.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66553/978-951-44-7874-1.pdf?sequence=1>
- Lasten päivähoido 2014. 2015. Viitattu 19.6.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129632/Tr28_15.pdf?sequence=5
- Lastensuojelun laatusuositus. 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 9.7.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116166/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1
- Lastentarhanopettajan koulutus. 2016. Viitattu 8.7.2016. <http://www.helsinki.fi/okl/koulutukset/varhaiskasvatuksen/lastentarhan.html>
- Onnismaa, E-L. & Vallin, S. 2005. Lastentarhanopettaja - varhaiskasvatuksen asiantuntija ja ammattilainen. Viitattu 1.9.2016. <http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Esitteet>
- Opinnoista osajaksi-hanke. 2010. Kartoitus oppilaitosyhteistyö- ja harjoittelukäytännöistä pääkaupunkiseudulla. Lastentarhanopettaja-tehtävään pätevöittävä koulutus. PKS-KOKO, Pääkaupunkiseudun koheesio- ja kilpailukykyohjelma. Viitattu 8.7.2016. http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/Hankkeet/Koko/OpOs/Kartoitus_LTO_harjoittelu.pdf
- Paavonheimo, R., Myllyrinne, K. & Viljanen, M. 2010. Turvallisuusopas lapsi- ja perhetoimintaan. Viitattu 19.7.2016. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/897aca885d1ba0dceb8811e15a35d895/1470328772/application/pdf/11920380/Turvallisuusopas.pdf>
- Päivähoidon koulutus. 2016. Viitattu 19.6.2016. <http://www.kuntatyonantajat.fi/fi/kuntatyonantajana/ammattit/paivahoito/koulutus/Sivut/default.aspx>
- Satka, M. 2009. Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. Yhteiskuntapolitiikka 74 (2009):1. Viitattu 6.8.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101479/satka.pdf?sequence=1>
- Sosionomin LTO-pätevyys. 2016. Viitattu 1.7.2016. <http://www.opiskelupaikka.fi/Virtuaaliopo/Kysymykset/Sosionomin-LTO-patevyys>
- Syvälä, M. 2013. Miten lastensuojelusta tuli kyttäämistä? ”Yksikin väärin perustein puoskaroitu huostaanotto on liikaa”. Suomen Kuvalehti. Viitattu 16.6.2016. <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/hukassa-huostassa/>
- Taani, A. 2013a. Mielipideasteikon keskiarvo. Akin menetelmäblogi. Viitattu 9.7.2016. <https://tilastoapu.wordpress.com/2011/10/18/mielipideasteikon-keskiarvo/>
- Taani, A. 2013b. Kato. Akin menetelmäblogi. Viitattu 9.7.2016. <https://tilastoapu.wordpress.com/tag/vastausprosentti/>
- Taani, A. 2013c. Otokoko. Akin menetelmäblogi. Viitattu 9.7.2016. <https://tilastoapu.wordpress.com/2012/03/01/otokoko/>
- Tast, E. 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajan näkemänä. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 1.7.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96137/Sosionomin_AMK_osaamisprofiili.pdf?sequence=1
- TENK 2012. Tutkimusettinen neuvottelukunta. <http://www.tenk.fi/fi/hk-ohje>

Usein kysyttyä. 2016. Viitattu 9.7.2016. <http://kvanti.wikispaces.com/Usein+kysytty%C3%A4>

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kehittäminen, Vantaa. 2013. Viitattu 23.7.2016. http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/kehra/varhaiskasvatus_ja_lastensuojelu_vantaa

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta. 2006. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. Viitattu 19.6.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113630/Selv200707.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2.painos. Stakes. Viitattu 19.6.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Varsa, M. 2014. Esiopetuskelpoisuus ja sosionomit. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien Talentian jäsenten kiinnostus toimia esiopetusta antavana lastentarhanopettajana. Viitattu 1.7.2016. http://www.talentia.fi/files/3900/Esiopetuskyselyn_2014_raportti.pdf

Vilpas, P. 2016. 1. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 1.7.2016. <https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 2016. Viitattu 1.7.2016. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Painamattomat lähteet

Peltonen-Hietämäki, R. 2016. Haastattelu. 24.4.2016. Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatus. Hyvinkää.

Peltonen-Hietämäki, R. 2016. Haastattelu 9.8.2016. Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatus. Hyvinkää.

Kuviot

Kuvio 1: Työkokemuksen pituus työskentelyalueittain.....	32
Kuvio 2: Työkokemuksen pituus suhteessa koulutustaustaan.	33

Taulukot

Taulukko 1: Huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2012, 25).	15
Taulukko 2: Tutkimukseen osallistuneiden demografiset muuttujat tässä aineistossa.....	31
Taulukko 3: Huolen heräämiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	34
Taulukko 4: Huolen heräämiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	35
Taulukko 5: Huolen puheeksiottamiseen valmistautumiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.....	35
Taulukko 6: Huolen puheeksiottamisen valmistautumiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.....	36
Taulukko 7: Huolen puheeksiottamiseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	37
Taulukko 8: Huolen puheeksiottamiseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	38
Taulukko 9: Vastuisiin liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	40
Taulukko 10: Vastuisiin liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	41
Taulukko 11: Pelkoihin liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	42
Taulukko 12: Pelkoihin liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	43
Taulukko 13: Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	43
Taulukko 14: Nopsan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.....	45
Taulukko 15: Koulutukseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	46
Taulukko 16: Koulutukseen liittyvät väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	48
Taulukko 17: Esimerkkitapaukseen liittyvien väittämien keskiarvot ja keskihajonnat.	49
Taulukko 18: Esimerkkitapaukseen liittyvien väittämien prosentuaaliset jakaumat vastausvaihtoehdottain.	50

Liitteet

Liite 1: Huolen puheeksioton ennakointilomake	67
Liite 2: Kyselylomake (E-lomake)	70
Liite 3: Saatekirje.....	75
Liite 4: Tutkimuslupapäätös	76

Liite 1: Huolen puheeksioton ennakointilomake

Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät
T. E. Arnkil & E. Eriksson

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on suunniteltu sähköiseksi lomakkeeksi. Voit kirjoittaa vastaukset suoraan lomakkeeseen.

Lomake on tarkoitettu tueksi tilanteissa, joissa:

- Sinulla on huolta lapsen/nuoren hyvinvoinnista
- Et ole tyytyväinen tai toisesta ottanut asiaa selväksi puheeksi huoltajien kanssa ja
- Haluat kehittää huolen ilmaisemista osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

- 1) **A osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun olet valitsemassa tilannetta, jossa alat kehittää huolen aiheesi puheeksiottamista.
- 2) **B osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri valmistautumassa tapaamaan lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.
- 3) **C osa** on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon tapaamisen jälkeen.

A. Täytä, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteesta?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu?

Pieni huoli Huolen harmaa vyöhyke Suuri huoli

B. Täytä ennen tapaamista (kysymykset (4-8))

4. Missä asioissa (arvioisi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja/t kokee saavansa sinulta tukea?
Onko asioita, joissa hän/he voi kokea sinut uhkaavaksi?
Tuki:

Uhka:

5.a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuorella ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5.b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita, mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerret voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä

7a. Ennakoin mitä tapahtuu puheeksiottamisölanneissa. Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huojentaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohdintaan a) missä tavalla tarvitset huoltajan/huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötärjoksesi oudestaan.

8. Millainen öla ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täydä pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmiasi puheeksioton

a) alku:

b) aikana:

c) jälkeen:

11.a. Katso ennakoitteesi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koidko jotain yllättävää?

11.b. Millä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkauttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?

11.c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?

Liite 2: Kyselylomake (E-lomake)

Aluksi kysytään muutama taustakysymys ja sen jälkeen kysymykset käsittelevät huolen heräämistä, huolen puheeksiottoa, siihen liittyviä vastuita, lisäkoulutuksia sekä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Lopuksi kyselyssä on vielä esimerkkitapaus ja siihen liittyviä kysymyksiä. Valitse jokaiseen kysymykseen mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto.

Taustakysymykset

Alueesi		Alueen selite
	Martti	(Martin, Martinkaaren, Punaojan ja Tanssikallion päivähoitot)
	Hakala	(Hakalantalon, Hiidenkiukaan ja Aamutuulen päivähoitot)
	Keskusta Vehkoja	(Hangonsillan ja Viertolan päivähoitot) (Anttilantalon, Kruununmaan ja Vehkojan päivähoitot)
	Itä	(Kaupunkisillan, Kenttäkadun ja Paavolan päivähoitot)

Syntymävuotesi

Työkokemus vuosissa

- alle vuosi
- 1 -4 vuotta
- 5 - 9 vuotta
- 10 - 19 vuotta
- yli 20 vuotta

Koulutustausta

- yliopisto
- ammattikorkeakoulu
- toinen aste

Kun minulla herää huoli lapsesta, otan ensimmäisenä yhteyttä

- päiväkodin johtajaan
- omaan kollegaani
- lapsen omahoitajaan
- kiertävään erityislastentarhanopettajaan
- lapsen huoltajiin
- Nopsaan
- neuvolaan
- muuhun, mihin?

	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Lapsen omahoitajan vastuuseen kuuluu ottaa lapsesta herännyt huoli lapsen huoltajan kanssa					

Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi tilanteesta riippumatta					
Jatkuva osaamisen päivitys edistää osaamistani					
Kun minulla herää huoli lapsesta, etenen huolen puheeksiotto- menetelmän mukaisesti					
Oma pelkoni huolen puheeksiottamisen tilanteeseen liittyen estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Kun minulla herää huoli lapsesta, peilaan huoltani huolen vyöhykkeisiin					
Olen saanut riittävästi koulutusta huolen puheeksiottoon liittyen					
Mielestäni yhteistyö Nopsan kanssa on toimivaa					
Kun minulla herää huoli lapsesta, sovelan huolen puheeksiotto- menetelmää					
Mielestäni on tärkeää, että huoltajien kanssa huolen ottaa puheeksi se, joka huolen havaitsee					
En valmistaudu huolen puheeksiottamiseen					
Mielestäni ei ole tärkeää kuka huolen ottaa puheeksi huoltajien kanssa					
Mielestäni huolen voi ottaa puheeksi ovenraossa					
Minulla on riittävät tiedot huolen puheeksiottamiseen liittyen					
Mielestäni huolenpuheeksiottaminen tulee aina suunnitella ennalta					
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa on riittävästi					

Kerro lyhyesti, miten kehittäisit yhteistyötä Nopsan kanssa?	avoin kysymys				
Mielestäni huoli tulee ottaa puheeksi rauhallisessa tilanteessa					
Mielestäni on tärkeää valmistautua huolen puheeksiottamiseen					
Mielestäni huoltajan tulee tietää ennalta, jos aion ottaa lapseen liittyvän huolen puheeksi					
Mielestäni yhteistyötä Nopsan kanssa pitäisi olla enemmän					
Minuun kohdistuva henkisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huoltani puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Minulla on riittävät tiedot lastensuojelulain mukaisiin velvoitteisiin liittyen					
On minun vastuullani ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa silloin, kun itselläni on herännyt huoli lapsesta					
Nopsaan on helppo ottaa yhteyttä					
Saamani huoli puheeksi-koulutus on madaltanut kynnykseni ottaa huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Minuun kohdistuva fyysisen väkivallan pelko estää minua ottamasta huoltani puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Tarvitsen enemmän tietoa Nopsan toiminnasta					
Tarvitsen lisätietoa huolen puheeksiottamisesta					
Valmistaudun huolen puheeksiottamiseen täyttämällä ennakointilomakkeen					

On päiväkodin johtajan vastuulla ottaa lapsesta herännyt huoli puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Millaisia lisätietoja tarvitset huolen puheeksiottamiseen liittyen?	avoin kysymys				
Valmistaudun huolenpuheeksiottoon keskustelemalla toisen työntekijän kanssa					
Pelko yhteistyön vaikeutumisesta huoltajien kanssa estää minua ottamasta huolta puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Tekemäni toimenpiteet huolen puheeksiottamisessa vähentävät huoltani lapsesta					
Tarvitsen lisätietoa lastensuojelulaista					
Tiedän miten Nopsaan otetaan yhteyttä					
Pelkoni lapsen kohtelusta kotona estää minua ottamasta huoltani puheeksi lapsen huoltajan kanssa					
Valmistaudun huolenpuheeksiottoon pohtimalla asiaa itsekseni					
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin puututaan liian vähän					
Mielestäni huolenpuheeksiottaminen on liian hienotunteista					
Mielestäni lapsesta heränneisiin huoliin pitäisi puuttua enemmän					
Minulla on riittävät tiedot Nopsan toiminnasta					
Kerro lyhyesti, miten kehittäisit huolenpuheeksioton käytänteitä päiväkodissasi	avoin kysymys				

Lopuksi kerrotaan vielä esimerkkitapaus, jolla selvitetään toimintaasi huolen herätessä. Luethan tapauksen ja vastaat sen jälkeen kysymyksiin.					
Maija on 5 vuotias ja hän on ollut päiväkodissasi noin kolme vuotta. Maija on vilkas ja nokkela tyttö. Viime aikoina Maija on ollut tavallista levottomampi ja väsyneempi ja Maijan hoitopäivät ovat hieman pidentyneet. Mielestäsi Maijan äiti on tuksahtanut alkoholilta Maijaa hakiessaan. Maijan äiti on yksinhuoltaja eikä isä ole perheen elämässä mukana.					
	täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Minulla ei ole huolta Maijan tilanteesta					
Huoleni Maijasta heräsi ja otan yhteyttä Nopsaan					
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta Maijan omahoitajalle					
Huoleni Maijasta heräsi ja kerron asiasta päiväkodin johtajalle					
Huoleni Maijasta heräsi ja keskustelen asiasta Maijan äidin kanssa					
Huoleni on suuri ja teen Maijasta lastensuojeluilmoituksen					
Huoleni Maijasta heräsi, mutta en tiedä mitä tehdä					
Kiitos vastauksistasi!					

Liite 3: Saatekirje

Hyvä Hyvinkään kaupungin päiväkodin varhaiskasvattaja!

Olen toisen vuoden sosionomi-lastentarhanopettaja-opiskelija Hyvinkään Laureasta ja teen opinnäytetyötä varhaiskasvatuksen työntekijöiden huolen heräämisestä. Opinnäytetyöhöni liittyen teen kyselytutkimuksen huolen heräämisestä sekä yhteistyöstä Nopsan kanssa.

Huolen heräämisellä tässä kyselyssä tarkoitetaan sitä, kun varhaiskasvattajalla herää huoli lapsesta esimerkiksi lapsen kasvuun, kehitykseen, käytökseen tai huoltajien käytökseen liittyen.

Tämä kysely on lähetetty kaikille Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille sähköpostitse. Kyselyn vastaukset tulen käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti ja siten, ettei yksittäinen vastaaja ole vastauksista tunnistettavissa.

Toivon sinun nyt vastaavan tähän kyselyyn. Vastauksesi on erittäin tärkeä kattavan aineiston saamiseksi. Kyselyn tuloksia on tarkoitus myös hyödyntää huoli puheeksi -jatkokoulutuksissa. Kyselyn tulokset julkaistaan opinnäytetyöni osana. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus.fi-sivustolla, jossa julkaistaan kaikkien ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt.

Viimeinen vastauspäivä on 10.5.2016, mutta toivon kuitenkin sinun vastaavan mahdollisimman pian.

Mikäli sinulla tulee kysyttävää tutkimukseen liittyen, otathan yhteyttä.

Ystävällisesti,
Jenni Karhunen
Sosionomi-opiskelija
jenni.karhunen@student.laurea.fi
044 353 3939

Liite 4: Tutkimuslupapäätös

HYVINKÄÄN KAUPUNKI
Sivistystoimi

Varhaiskasvatuksen johtaja päätös § 30 04.04.2016

TUTKIMUSLUPA / KARHUNEN JENNI

(Valmistaja: Rautainen Riitta, toimistosihteeri p. 018 459 4857)

Sivistystoimen toimintasaännön 8 § kohdan 8.14 mukaan varhaiskasvatuksen johtaja päättää palvelualueellaan luvan antamisesta tieteellisiin tutkimuksiin ja tietojen luovuttamisesta tähän tarkoitukseen.

Jenni Karhunen sosionomi, lastentarhanopettaja (AMK) opiskelija Hyvinkään Laurea-ammattikorkeakoulusta hakee tutkimuslupaa liittyen opinnäytetyöhön aiheena "Kun huoli herää... Varhaiskasvattajien toiminta huolen herätessä Hyvinkään kaupungin päiväkodissa". Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoja varhaiskasvatukseen työntekijöiden toimintatavoista lastensuojelullisen huolen hoitamisen jälkeen sekä tuottaa tietoa varhaiskasvatukseen ja Napsan välisestä yhteistyöstä.

Tutkimuksen aineisto kerätään käyttäen E- kyselylomaketta, jonka linkki lähetetään sähköpostitse kaikille Hyvinkään kaupungin päiväkotien työntekijöille huhti – toukokuun 2016 aikana. Opinnäytetyön arvioidaan valmistuvan syyskuussa 2016.

Päätös Myönnetään Jenni Karhulle hakemuksen mukainen tutkimuslupa Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatukseen. Ehtona on, että tutkimukseen osallistuva on tietoinen tutkimuksen tavoitteista ja että tutkimuksessa käytetään tutkimukseen osallistuvan henkilökohtaisia tietoja. Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuksen puolesta yhteyshenkilönä toimii varhaiskasvatuksen koordinaattori Riitta Pelltonen-Hietamäki.

Valmis, julkaistava materiaali tulee toimittaa Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatukseen kirjalliseen tai sähköiseen muotoon.

Varhaiskasvatuksen johtaja Eila Rapala

Liitteet tutkimuslupahakemus
tutkimussuunnitelma
luonnos kyselylomakkeesta

Tiedoksi Jenni Karhunen
Riitta Pelltonen-Hietamäki, varhaiskasvatuksen koordinaattori
varhaiskasvatuksen palveluyksiköt
opela